

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Nikola Bartošová

NOVOKŘTĚNCI V MIKULOVĚ VE VÝUCE DĚJEPISU

OLOMOUC 2018

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Krákora, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Novokřtění v Mikulově ve výuce dějepisu“ vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a pramenů.

V Olomouci dne 19. 4. 2018

.....

Poděkování

Děkuji panu Mgr. Pavlu Krákorovi, vedoucímu mé práce, za odborné vedení a vstřícné konzultace. Děkuji také rodině a příteli za velkou podporu při psaní práce.

Anotace

Bakalářská práce Novokřtění v Mikulově ve výuce dějepisu je rozdělena na dvě teoretické části a praktickou část. V první teoretické části je popsána historie novokřtěnců na Mikulovsku a ve druhé teoretické části je popsána didaktická část práce. V příloze jsou připojeny pracovní listy jako zapojení novokřtěnců do hodiny dějepisu.

Klíčová slova

novokřtění; reformace; didaktika dějepisu; projektová výuka

Počet stran: 46

Počet příloh: 4

Annotation

This Bachelor's Thesis The Anabaptists in Mikulov in History Education is divided into two theoretical parts and a practical part. History of Anabaptists in near surroundings of Mikulov is described in the first theoretical part while in the second one, there is a description of the didactic part. Appendix of this thesis contains worksheets as an inclusion of Anabaptists in the history education.

Keywords

The Anabaptists; Reformation; didactics of history; project lessons

Number of pages: 46

Number of appendixes: 4

OBSAH

1	Úvod	8
2	TEORETICKÁ ČÁST HISTORICKÁ	9
2.1	Základní poznatky o novokřtěncích.....	9
2.2	Reformace – vznik novokřtěnců	10
2.3	Balthasar Hubmaier a novokřtěnci v Mikulově	12
2.4	Vztahy novokřtěnců s Jednotou bratrskou	14
2.5	Novokřtěnecké sekty.....	15
2.6	Hospodářské poměry v 16. století na mikulovském panství.....	16
2.7	Rozdíl mezi novokřtěnci a poddanými	17
2.8	Fungování novokřtěnecké obce	18
2.9	Školství	18
2.9.1	Keramika	20
2.10	Rod Kerečínů z Kanyafoldu.....	23
2.11	Rod Ditrichštejnů z Korutan	23
3	TEORETICKÁ ČÁST DIDAKTICKÁ	26
3.1	Rámcový vzdělávací program.....	26
3.1.1	Vzdělávací oblast Člověk a společnost	27
3.2	Didaktika dějepisu	30
3.3	Metodika dějepisu.....	31
3.3.1	Vyučovací formy	31
3.3.2	Vyučovací metody	32
4	PRAKTICKÁ ČÁST	36
4.1	Projekt novokřtěnci ve výuce.....	36
4.1.1	Dotazníkové šetření – novokřtěnci	36
4.1.2	Pracovní list do hodiny	37
4.1.3	Dotazníkové šetření – hodnocení pracovních listů.....	40
4.1.4	Exkurze „Po stopách novokřtěnců“	42
5	Závěr.....	46
	Použité prameny	47
	Použitá literatura.....	48
	Internetové zdroje	51
	PŘÍLOHY	52
	Seznam příloh.....	53

Seznam zkratek

Zkratka	Význam
ČČH	Český časopis historický
MZA	Moravsko-zemský archiv
RVP	Rámcový vzdělávací program
RVP ZP	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání
ŠVP	Školní vzdělávací program
VVM	Vlastivědný věstník moravský

1 Úvod

Dějepis se vyučuje nejčastěji dvakrát týdně na základních školách na II. stupni. Téma novokřtěnců patří k regionálním dějinám, proto nebývá v mnoha školách vůbec zmíněno. To je také jeden z důvodů, proč jsou novokřtění spíše zapomenutou reformní sektou. Novokřtění byli teologicko-sociální sektou, která neuznávala dětský křest a která vznikla v době katolické reformace v 16. století. Mezi její nejvýznamnější představitele patří Balthasar Hubmaier, který novokřtěnce přivedl na jižní Moravu.

Prvním historikem, který se zabýval novokřtění, byl František Xaver Hošek. Další historikové zabývající se touto problematikou, jako jsou například František Machát a František Mareš, často publikovali do periodika Český časopis historický. Mezi další historiky publikující o novokřtěncích lze zařadit Heřmana Landsfelda, Josefa Ungera, Milana Kováře, Františka Hrubého a mnoho dalších. Velmi významným historikem je Jiří Pajer, který publikoval mnoho článků a monografií na téma novokřtěnců na jižní Moravě, převážně se zaměřuje na oblast Strážnice, kde bylo v 16.–17. století velmi významné novokřtěnecké sídlo.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část se dále dělí na dva velké celky. První část je věnována novokřtěncům a jejich historii na mikulovském panství. Toto téma není zcela probádané a doposud není publikována žádná práce, která by shrnula všechny poznatky o novokřtěncích v Mikulově. Cílem první části bakalářské práce je sepsat historii o jejich působení a životě v Mikulově. Druhá část je věnována didaktice dějepisu a zapojení novokřtěnců do výuky dějepisu. Každá část má několik kapitol a podkapitol. Teoretická část didaktická vychází z požadavků Rámcového vzdělávacího programu ze vzdělávací oblasti Člověk a společnost, kam patří vyučovací předmět dějepis. Práce je zaměřena na očekávané výstupy, využití forem a metod se zvláštním zřetelem na projektovou výuku. Projektová výuka je dnes řazena mezi jednu z alternativních metod, kdy dává žákům samostatně vyhledávat a získávat informace. Část praktická obsahuje „Projekt Novokřtění v Mikulově ve výuce dějepisu“ jako alternativní zapojení této reformní skupiny do výuky, a to jako projekt krátkodobý v rámci hodiny a jednodenní exkurze. Tento projekt obsahuje návrh pracovních listů, které by mohly posloužit jako didaktický materiál pro učitele dějepisu základních škol II. stupně 7. a 8. tříd.

2 TEORETICKÁ ČÁST HISTORICKÁ

Teoretická část historická obsahuje důležité poznatky o novokřtěneckém hnutí, a to se zaměřením na novokřtence v Mikulově. Nejprve jsou zde popsány základní teologické myšlenky hnutí a poté jejich život na mikulovském panství.

2.1 Základní poznatky o novokřtencích

Novokřtenci představovali zvláštní odnož protestantismu, která vystoupila v době reformace v 16. století. Novokřtěnectví vycházelo z nejradiálnějších kořenů reformace, kvůli čemuž mělo pro ostatní reformační proudy nepřijatelnou ideologii. Cílem tohoto nábožensko-sociálního hnutí bylo žít podle evangelia, nejprve šlo převážně o dětský křest, který neuznávali a snažili se o obnovu původního významu křtu podle evangelia. Podle novokřtenců není dětský křest pro dítě závazný, jelikož dítě v době křtu není schopné vnímat jeho význam. Považovali za důležité, aby věřící před přijetím křtu byl schopen přijmout slovo boží.¹ Svůj název novokřtenci získali kvůli těmto rozdílným věroučným názorům, kdy prosazovali křest pro dospělé osoby, což byl také důvod ostré kritiky okolí. Tento název získali od svého okolí, jelikož podporovali druhý křest pro osoby, které se pro něj rozhodnou. Tomuto nábožensko-sociálnímu hnutí se také říká několika dalšími názvy, například habáni, hutterité, toufaři² či anabaptisté. Podle Františka Kalesného, který se problematikou významu jejich názvu zabývá ve své knize *Habáni na Slovensku*, dodnes není zcela jasné, co tato slova znamenají. Historik Kalesný porovnává několik slovníků, a to například Riegrův slovník naučný, Ottův slovník naučný, Slovník slovenského jazyka, původní habánskou kroniku, a zabývá se převážně slovem habán. Podle jeho srovnání je slovo habán spíše lidovým označením, kterým byli novokřtenci nazýváni.³

Novokřtenci se neodlišují pouze křtem, ale také odmítáním učení o sedmi svátostech (křest, biřmování, eucharistie, svátost smíření, svátost nemocných, manželství, svěcení). Novokřtenci byli ochotni přijmout jen křest a večeři Páně neboli eucharistii, které považovali za svátost. Neuznávali také modlářství, k jejich spáse stačila pouze víra v Boha, prostá modlitba

---

¹ KALESNÝ, F. *Habáni na Slovensku*. Bratislava: Tatran, 1981, s. 13. LOUKOTOVÁ, A. *Moravští novokřtenci a usedlost Alínkov v raném novověku* [online]. Brno, 2016. [cit. 2018-03-28]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/npk21/Moravsti_novokrtenci_a_usedlost_Alinkov_v_ranem_novoveku.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. s. 12–13. HRBKOVÁ, R. *Habáni na Moravě*. Olomouc: Vlastivědný ústav, 1972. s. 4.

² Podle německého překladu taufen – křtít.

³ KALESNÝ, F. *Habáni na Slovensku*. Bratislava: Tatran, 1981, s. 8.

a pokání. V Novokřtěneckém učení se často objevovaly myšlenky o rovnosti lidí a života bez soukromého vlastnictví.⁴

2.2 Reformace – vznik novokřtěnců

Velmi důležitým obdobím v evropských dějinách byla reformace, jelikož se dotkla všech odvětví lidské společnosti. Od 15. století se rozvíjela krize, kvůli které tato reformace vznikla. Počátkem 16. století byla neúroda, epidemie, hladomory a převážně krize v církvi, proto byla potřebná změna, kterou požadovali nejen reformisté, ale i katolíci. Dne 31. 10. 1517 vydal augustiniánský mnich Martin Luther 95 tezí s cílem kritiky prodeje odpustků. Jeho činem začala reformace, která se postupně šířila do dalších zemí. Luther vyvolal reformaci, která byla jiná než ty předešlé, získala mnohem větší ohlas, ale převážně zasáhla více oblastí. Reformace se netýkala jen náboženství, ale také společenských problémů, kultury, školství a vědy. Brzy po jeho činu vystoupili další reformátoři, kteří zastávali podobné myšlenky, a to vedlo ke vzniku několika proudů reformace (lutheriánství, kalvinismus, zwingliánství, anglikánství), ale také k velkému rozvoji sekt. Některé sekty navazovaly přímo na středověké myšlenky, například husitství, ale byly zde další sekty, které často čerpaly z mystiky či proroků. Všechny tyto radikální skupiny lze rozdělit na dvě části, první část tvořili lidé, kteří se odvrátili od současné společnosti a svoje názory prosazovali násilím, druhá část se snažila o prosazení nového křesťanského způsobu života.⁵

Velmi důležitá byla komunikace mezi hlavními představiteli reformace, což vedlo ke vzniku velké sítě vztahů evangelických vyznání. Ta byla v porovnání s katolictvím stále malá, ale již dost velká, aby vytvořila Habsburkům a církvi opozici. Reformace se setkala s odporem katolické církve již od počátku, na Moravě tento odpor ještě více sílil u silně katolických Habsburků. Ačkoli panovník měl velkou moc, na Moravě vládla neomezeně šlechta, která měla právo rozhodovat o náboženství na svém území.

Mezi významné osobnosti evropské reformace patřil vzdělaný humanista Ulrich Zwingli z Curychu, jehož reformace ve Švýcarsku začala na jaře 1522. Luther i Zwingli měli

---

⁴CLASEN, C. P. *Anabaptism; a Social History, 1525-1618: Switzerland, Austria, Moravia, South and Central Germany*. Ithaca: Cornell University Press, 1972 s. 95. ČERNÝ, J., KLEIBEROVÁ, P. *Glaidt, Hubmaier, Spittelmaier: tři texty mikulovských novokřtěnců*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. KOVÁŘ, M. *Novokřtění na dominiu pánů z Hradce*. Kovar, Milan. In: *Poslední páni z Hradce*. České Budějovice: Jihočeská univerzita 6, 1998, s. 387.

⁵VÁLKA, J. *Dějiny Moravy*. Díl 2. Morava, reformace renesance a baroka. Země a lid, svazek 6. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1995, s.13–15. ČEREŠŇÁK, B., VÁLKA, J. *Přehled dějin Moravy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 97–98.

rozdílné názory, avšak oba zpochybňovali druhý křest. Novokřtění, ačkoli nebyli jednotným hnutím, zastávali v otázce křtu jednotný názor, který byl odlišný od názoru Luthera a Zwingliho. Na rozdíl od jiných církví udělovali křest výhradně dospělým členům, kteří se pro něj sami rozhodnou. Věřili, že člověk rozhodnutý přijmout křest musí plně rozumět slovu božímu. Svě víře věřili celým srdcem a dospělí příslušníci se nechávali pokřtít podruhé, aby se symbolicky rozešli se svou vlastní hříšnou minulostí. Zpochybňování dětského křtu se pro ostatní katolíky, ale i pro některé reformátory jevílo jako hereze, považovali novokřtěníce za heretiky páchající smrtelný hřích.

Problematika křtu nebyla jen ve Švýcarsku. Dětský křest zpochybňoval i německý reformátor Tomáš Müntzer, který nejprve inklinoval k Lutherovi. Myšlenky novokřtěnců přivedly Martina Luthera k formulování argumentů proti nim, což vedlo k rozporu mezi Tomášem Müntzerem a Martinem Lutherem, a tak vstoupili do otevřeného konfliktu. Tomáš Müntzer žádal vrchnost o podporu, ale té se nikdy nedočkal, proto své myšlenky rozvíjel u sedláků. V roce 1525 se sedláci bouřili, tento čin můžeme částečně připsat i novokřtěncům, jelikož jejich vůdce farář Balthasar Hubmaier se podílel na vytvoření programu selské vzpoury. Po porážce povstání byli krutě pronásledováni a vypovídáni ze země kvůli radikálnímu socialismu, který je odtrhl od ostatních reformních proudů, neboť neuznávali světskou ani duchovní vrchnost.⁶

Mezi historiky, teology a dějepisci došlo ke sporům v otázce jejich původu. Někteří se přiklánějí k německému původu, jiní ke švýcarskému. Další historici se spíše přiklánějí ke středověkým sektám (valdejští či pauliciáni), v nichž pravděpodobně novokřtěníci hledali inspiraci pro své učení. Většina historiků považuje za kolébku novokřtěnectví Curych, kde se uskutečnil první dospělý křest.⁷

Z Německa utíkalo mnoho lidí do Švýcarska, kde působil reformátor Ulrych Zwingli, jenž nevítal novokřtěníce zrovna moc vlídně, ale i přesto zpočátku neměl odpor k druhému křtu. V roce 1525 přibývalo znovu pokřtěných nekatolíků, a to jak v Curychu, tak i v jižním Německu. Na jednu stranu získávala sekta nové věřící, ale na druhou stranu stála proti úřadům. Ulrych Zwingli nedokázal ustát rozšiřující vliv novokřtěnců, proto využil svého vlivu na městské radě a byl usnesen zákon, kdy muselo být každé narozené dítě pokřtěno do 8 dnů. V případě odporu museli lidé opustit město, později tento skutek vedl k pouličním

---

⁶ KUDĚLKOVÁ, A., ZEMINOVÁ, M. *Moravská a slovenská habánská keramika: uměleckoprůmyslové muzeum listopad 1955 – leden 1956*. Brno: Umělecko-průmyslové muzeum, 1955. s. 5.

⁷ KALESNÝ, F. *Habáni na Slovensku*. Bratislava: Tatran, 1981. s. 10–11 CLASEN, C. P. *Anabaptism; a Social History, 1525-1618: Switzerland, Austria, Moravia, South and Central Germany*. Ithaca: Cornell University Press, 1972. s. 148.

demonstracím v Curychu. Někteří aktéři byli uvězněni, z nich se někteří vrátili zpět ke katolictví a byli propuštěni. Ti, kteří neopustili svoji novou víru, zde byli drženi až do roku 1526, kdy se jim podařilo uprchnout.

Novokřtění byli ze všech nekatolíků nejradikálnější, jelikož byli odpůrci papežství, a proto k nim ostatní měli největší odpor.⁸ Koncem 30. let 16. století přišel Zwingli k radikálnějším změnám, kdy byl novokřtěncům udělován trest smrti utopením, který platil pouze pro domácí obyvatelstvo. Jiný zákon platil pro přistěhované novokřtence, kteří byli vyhoštěni za hranice země. Kvůli tomu mnoho novokřtěnců odcházelo na jihozápad Německa, do Rakous či do Čech a na Moravu. Mezi cizince je řazen i Balthasar Hubmaier, který utekl na jižní Moravu, kde mu byl poskytnut azyl.

Morava byla v polovině 16. století orientovaná protikatolicky a protihabsbursky, proto zde nově příchozí sekta našla nový domov spolu s lepším životem než ve Švýcarsku. Založili zde několik desítek osad, ale nikdy se úplně nesloučili s moravským obyvatelstvem, žili zcela odděleně ve svých komunitách. Morava měla zcela mimořádnou úlohu, jelikož zde byly přijaté nekatolické sekty, zachovala si statut náboženské tolerance a uchovala si stará práva – i přes silně katolického panovníka Ferdinanda I. Habsburského. K těmto právům patřilo například právo neomezeně spravovat svá panství a rozhodovat o náboženských otázkách.⁹ Morava se stala útočištěm pro mnoho pronásledovaných sekt ze všech zemí Svaté říše římské. Náboženská tolerance na všech panstvích, tedy i v Mikulově, byla převážně kvůli zisku, který byl vybírán na daních od nekatolických poddaných. V 15. a 16. století byla nejen Morava, ale i Čechy tolerantní k náboženství. Vyplývá to z myšlenky, kdy i nekatolíci mají základ v křesťanství. Na našem území se tomuto říká nadkonfesijní křesťanství. Tyto myšlenky byly zpracovány do Zemského práva, díky kterému byla určitá svoboda víry. V Zemském právu byly smazány některé pasáže, což například vedlo k povolení smíšeného manželství. Tato koexistence několika vyznání platila až do bitvy na Bílé hoře.¹⁰

2.3 Balthasar Hubmaier a novokřtění v Mikulově

Linhart z Lichtenštejna umožnil roku 1526 působení faráře Balthasara Hubmaiera, který přišel s radikální částí novokřtěnců ze Švýcarska, kteří se usadili blízko panovnického dvora na

---

⁸ CANER, E. *Shrnutí Hubmaierových nejvýznamnějších prací*. RegioM- Sborník regionálního muzea v Mikulově, Mikulov 2005, s. 88. ČERNÝ, J., KLEIBEROVÁ, P. *Glaidt, Hubmaier, Spittelmaier: tři texty mikulovských novokřtěnců*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011.

⁹ VÁLKA, J. *Dějiny Moravy*. Díl 2. Morava, reformace renesance a baroka. Země a lid, svazek 6. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1995, s. 17

¹⁰ VÁLKA, J. *Doba náboženské koexistence a tolerance*. Přerov: Muzeum Komenského, 1995. s. 19.

dnešní Pavlovské ulici. Vůdce novokřtěnců Balthasar Hubmaier v Mikulově a okolí našel ideální místo na šíření svých myšlenek, jelikož leželo mezi hlavním městem Moravy a sídlem císaře. Bylo mu umožněno využívat mikulovské tiskárny, odkud se k lidem dostaly německé traktáty, kde se Balthasar bránil Zwingliho protihabánským myšlenkám. Jeho spisy vydával tiskař nazývaný Froschauer, který se s Balthasarem seznámil v Curychu a poté s ním odešel na Moravu. Mikulov se stal prvním sídelním městem novokřtěnců pod vedením Balthasara, který šířil ve svém okolí myšlenky anabaptismu již od jeho příchodu a získal mnoho přívrženců, přibližně 6 až 12 tisíc. Brzy po jeho příchodu na mikulovské panství přicházeli i další občané novokřtěnecké obce z celé Římsko-německé říše.¹¹ Velmi důležitým krokem šlechty bylo přijetí druhého křtu Linharta z Lichtenštejna a jeho bratra, čímž ukázali svou velkou podporu novokřtěnectví. Jeden z důvodů, proč byli tak lehko přijati, jsou zwingliovské a luteránské myšlenky¹², které se zde velmi rychle šířily a napomohly budoucímu rozvoji habánů.¹³

Balthasar konvertoval nejprve k luteránství a později k anabaptismu, avšak nikdy neuvedl přesné datum konverze, díky čemuž lze odhadovat, že to byl postupný přechod k novým myšlenkám. Často je považován za jednoho z nejradikálnějších reformátorů 16. století. Byl nekatolickým vůdcem již od úplného počátku budování novokřtěneckého hnutí, kdy začínal jako venkovský farář. Svou víru dokázal v několika spisech, za které byl během života několikrát mučen a nakonec upálen. Jeho celoživotní snahou bylo propojit věroučné principy a nauky s řízením obce či státu.

Balthasarův život známe převážně z jeho tvorby, která byla nejdůležitější v posledních třech letech jeho života. Velmi snadno lze z těchto knih vyčíst myšlenky a názory novokřtěnců. Podle Emira Canera jsou tato díla jedna z nejlepších, která byla sepsána novokřtěnci.¹⁴ Ve svých knihách velmi často citoval Bibli a neubráníl se silné kritice odpůrců myšlenek druhého křtu. Balthasarovy knihy lze rozdělit na šest tematických okruhů: křest, večere Páně, víra a mnišství, církevní kázeň, svobodná vůle a postavení člověka.¹⁵

---

¹¹ KOVÁŘ, M. *Novokřtělci na dominiu pánů z Hradce*. Kovar, Milan. In: *Poslední páni z Hradce*. České Budějovice: Jihočeská univerzita 6, 1998, s. 388.

¹² V Mikulově působil a vydával knihy kazatel Johannes Spittelmaier, který byl stoupencem novokřtěnců. Z předmluvy jeho díla *Entschuldigung*, vyplývá, že zde nekatolické myšlenky byly ještě před příchodem novokřtěnců.

¹³ ZEMEK, M. *Pokrokové prvky jihomoravských habánů*. Jižní Morava sv. 15. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1979, s. 166. CANER E. *Životopis Balthasara Hubmaiera*. RegioM- Sborník regionálního muzea v Mikulově, 2002–2003.

¹⁴ CANER E. *Shrnutí Hubmaierových nejvýznamnějších prací*. RegioM- Sborník regionálního muzea v Mikulově, Mikulov 2005.

¹⁵ CANER E. *Shrnutí Hubmaierových nejvýznamnějších prací*. RegioM- Sborník regionálního muzea v Mikulově, Mikulov 2005, CANER E. *Životopis Balthasara Hubmaiera*. RegioM- Sborník regionálního muzea v Mikulově, 2002–2003. MACHÁT, F. *Společenské řády Novokřtěnců na Moravě*. ČČH. č. 6. Praha: Historický ústav Akademie věd ČR, 1897. s. 350–351.

V Mikulově však nebyl Balthasar jediný duchovní vůdce novokřtěnců. Brzy po jeho příchodu se zde objevil teolog Hans Hut, který měl jiné názory než Hubmaier.¹⁶ Radikální Hut neuznával moravskou šlechtu, proto byl u šlechty méně oblíbený než Balthasar. Jejich spory byly definitivně ukončeny až díky několika mandátům Ferdinanda I. Habsburského, které byly namířeny proti novokřtěncům. Avšak tyto mandáty vytlačily novokřtěnce pouze z královských měst.¹⁷ Ferdinand I. se snažil zabránit usazování a dalšímu šíření tohoto nového náboženství, ale ani jeho mandáty tomu nezabránily. Již v roce 1528 vydal nařízení o zákazu pobytu novokřtěnců ve městech a jejich veřejných shromáždění. Tato nařízení vedla k zatčení několika kazatelů, ale také docházelo k popravám.

Balthasar na Moravě nežil dlouho, jelikož byl za svá díla stíhán. Katoličtí Habsburkové v něm viděli hrozbu – kvůli obracení dalších lidí na jeho víru. Ferdinand I. nechal Balthasara i jeho ženu převézt do Vídně, kde se své víry nechtěli vzdát, proto vídeňské úřady rozhodly o Balthasarově upálení, které se konalo 10. 3. 1528. Několik dní po této události byla jeho žena utopena v Dunaji.¹⁸

2.4 Vztahy novokřtěnců s Jednotou bratrskou

V roce 1528 zemřel Balthasar Hubmaier, velký vůdce mikulovských novokřtěnců. Brzy po jeho smrti bylo v Brně, Olomouci a Znojmě popraveno několik dalších novokřtěneckých vůdců z celé Moravy. Po odchodu vůdců začaly spory ve všech novokřtěneckých obcích, které mohly vést k rozpadu tohoto hnutí a splynutí s většími nekatolickými sektami.

Novokřtěnci již od počátku jejich působení na Moravě, kdy byli pronásledováni, přišli do kontaktu s Jednotou bratrskou, která měla u moravských pánů velkou podporu. Novokřtěnci byli vzdělaní, ale o Jednotě bratrské a české reformaci věděli velmi málo, dokonce ani vůdce Balthasar Hubmaier neměl ponětí o učení Jednoty bratrské. Původní učení Jednoty bratrské se s novokřtěnci velmi podobala, převážně v podobě křtu dospělé osoby. Jeden z pokusů spojit se s Jednotou bratrskou byl již v polovině 16. století, ale Jednota bratrská prošla mnoha změnami, kterými se od novokřtěnců odlišovala – a naopak přimkla k zwingliánství. Mezi největší rozpory patří křest a eucharistie, kvůli kterým nebylo spojení možné, jako další byli novokřtěnci bráni jako kacíři a heretikové, proto bylo velké riziko přijmout je do Jednoty

---

¹⁶ Na základě disputací mezi Balthasarem Hubmaierem a Hansem Hutem byly sepsány tzv. mikulovské artykule nebo někdy nazývané tzv. artykuly Moravy, ve kterých jsou sepsány shodné myšlenky Balthasara a Hanse.

¹⁷ VLNAS, V. *Novokřtěnci v Münsteru*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. s. 21–22.

¹⁸ VLNAS, V. *Novokřtěnci v Münsteru*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 8–19. HRBKOVÁ, R. *Habáni na Moravě*. Olomouc: Vlastivědný ústav. 1972, s. 4–5.

bratrské. V následujících desetiletích proběhlo několik dalších setkání, která již nejednala o sloučení, ale spíše se jednalo o teologické disputatione.¹⁹

2.5 Novokřtěnecké sekty

Jako každé náboženství, ani novokřtěnecké sekty nebyly jednotné, jelikož zde bylo několik myšlenek, na kterých se představitelé hnutí neshodli. Mezi jeden ze sporů lze zařadit spor o nošení meče. Roku 1526 se kvůli tomu část novokřtěnců odtrhla a pod vedením Jakuba Widmanna odešla ke Slavkovu, kde získala pozemek od pánů z Kounic. Místo meče nosili hůl, protože zastávali názor, že křesťan nesmí nosit zbraň. Skupině, která zůstala v Mikulově, se říkalo Schwertler²⁰, ale nacházely se tam i další skupiny, například skupina Knopfler, která nosila na šatech knoflíky, nebo skupina Heftler, která knoflíky nahradila drátěným háčkem.

Velmi zvláštní skupinou novokřtěnců byli tzv. švýcarští bratři, kteří byli vypovězeni z Curychu a odešli na Moravu. Jejich první moravská komunita vznikla v Mikulově, ale již v roce 1535, kdy byli novokřtěnci poprvé vyhnáni, odešli z mikulovského panství.²¹

Tyto skupiny nebyly jednotné až do příchodu jihotyrolského novokřtěnce Jakoba Huttera, který přišel v témže roce, jako byl upálen Balthasar Hubmaier, tedy v roce 1528. Jakub Hutter²² organizoval novokřtěnecké osady, proto jeho pobyt zde byl velmi přínosný pro jejich společnost. Během sedmi let, kdy zde působil, vytvořil rozmanitou společnost tzv. hutterských bratří. Díky jeho působení našli novokřtěnci podporu u šlechty, jelikož jim vysvětloval novokřtěnecké učení a myšlenky, a v důsledku toho vrchnost svolila usazování novokřtěnců, jelikož se přesvědčila o mírnosti novokřtěnců, ale hlavně o jejich užitečnosti. Díky jejich působení se Morava rozvíjela na vyšší úroveň, jelikož byli velmi dobří zemědělci a řemeslníci. Novokřtěnci se uplatňovali jako hrnčíři, kamnáři, hodináři, lékaři, lazebníci či porodní báby, ale některá povolání jim byla zakázána, například zbrojířství.²³

---

¹⁹ Moravští novokřtěnci a Jednota bratrská: *Vztah a styky moravských novokřtěnců a Jednoty bratrské* [online]. 2004 [cit. 2018-03-28]. Dostupné z: <http://www.david-zbiral.cz/novokrjb.htm>. PÁNEK, J. *Moravští novokřtěnci. Společenské a politické postavení předbělohorských heretiků, sociálních reformátorů a pacifistů*. ČCH 92, č. 2. Praha: Historický ústav Akademie věd ČR, 1994, s. 248–249.

²⁰ Obhajobu jejich myšlenek sepsal Balthasar Hubmaier v díle *Von dem Schwert* (O meči).

²¹ SVOBODA, M., BRICHTOVÁ, D. *Mikulov*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013. s. 300–301.

²² Jakub Hutter byl uvězněn a v roce 1536 upálen v Innsbrucku, často považován za mnohem důležitějšího než Hubmaier.

²³ PAJER, J. *Novokřtěnecké fajnše z Moravy 1593–1620*: soupis dokladů z institucionálních a privátních sbírek. Strážnice: Etnos, 2011. VÁLKA, J. *Dějiny Moravy*. Díl 2. Morava, reformace renesance a baroka. Země a lid, svazek 6. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1995, s. 17–18. HRBKOVÁ, R. *Habáni na Moravě*. Olomouc: Vlastivědný ústav. 1972, s. 5–6.

2.6 Hospodářské poměry v 16. století na mikulovském panství

Mikulovské panství bylo velmi zaměřené na zemědělství, desátek obec vybírala ze zelinářských zahrad. V 16. století nastal velký rozvoj rybníkářství, nedaleko města se nacházelo osm rybníků: Nový, Šibeniční, Kuttlerový, Střelecký, Kněžský, Leláš, Sáhový a Starohorský. Největší byl Nový rybník, proto se tam nacházel panský mlýn. Město disponovalo velkým pivovarem, který byl po požáru od roku 1575 zcela nefunkční. Úlohu pivovarnictví získala obec Dolní Věstonice, kde byl vybudován nový pivovar. Vrchnost také vlastnila mlýny, vápenku a cihelnu. Všechny hospodářsky výtěžné majetky však byly rozděleny mezi města Mikulov a Lednice, jelikož měla mnoho společných území, ale Mikulov dostal až dvojnásobný výtěžek oproti zástupcům z Lednice. Mikulovské hospodářství převážně tvořilo rybníkářství (44 % příjmu), na druhém místě byl pivovar (20 % příjmu). Velkým zdrojem příjmů bylo mýto na řece Dyji, které přinášelo 9 % ze všech příjmů hospodářství.²⁴ Morava byla plná hospodářské půdy, na kterou bylo potřeba mnoho poddaných. Díky velkému rozvoji rybníkářství přešlo několik hospodářů na chov ryb a nemohlo se starat o své pozemky. Právě pro tuto skutečnost vrchnost vřele přivítala novokřtěnce jako poddané, kteří mohou obdělávat pozemky a platit daně, které byly mnohem vyšší než u ostatních poddaných. V roce 1570 byli novokřtěnci poprvé zdaněni, jejich majetek byl sepsán a daň činila 10 % z každého tisíce zlatých. V roce 1575 se toto danění změnilo na odvod osob, které se v roce 1580 zpřesnilo na 7,5 grošů na novokřtěnce staršího šestnácti let. K roku 1592 se daň vybírala z každého domu a v posledních letech 16. století platili novokřtěnci daň podle zbrojních koní. Do roku 1602 se daně pro novokřtěnce neustále měnily a zvyšovaly. K roku 1602 se daň odváděla z obytných domů, mlýnů a tzv. posudné z vaření piva. Nejvyšší daně novokřtěnci platili v době vojenských konfliktů, kdy odváděli až 150 krejcarů.²⁵ Šlechta se snažila vybudovat co největší velkostatky a pozvednout hospodářství na nejvyšší úroveň, k čemuž velmi přispěli novokřtěnci. Morava byla díky jejich příchodu a velkému hospodářskému rozvoji považována za „zahradu“ střední Evropy.²⁶

Jako důkaz podpory novokřtěnců u vrchnosti je dopis, který napsali moravští stavové v roce 1563 králi Maxmiliánovi II.: „*Nejmilostivější králi. Vaší královské Milosti poníženež oznamujeme, že těchto časů veliký nedostatek při dělnících, řemeslnících i čeládce v této zemi*

---

²⁴ MZA Brno, Urbář mikulovského panství I. z r. 1560, F 18 Hlavní registratura Ditrichštejnů, inv. č. 6793. MZA Brno, Urbář mikulovského panství II. z r. 1560, F 18 Hlavní registratura Ditrichštejnů, inv. č. 6792

²⁵ PAJER, J. *Novokřtěnci v příznávacích berních listech moravské šlechty*. Časopis Matice moravské 124, č. 2. Brno: Matice moravská, 2005, s. 451–452.

²⁶ ZEMEK, M. *Pokrokové prvky jihomoravských habánů*. Jižní Morava sv. 15. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1979, s. 166.

*jest, a mezi těmi, kteříž novokřtění se jmenují, čistí umělí řemeslníci všech řemesel jsou, kteříž v této zemi nemalý než veliký správy sou z dělali... ponížně prosíme, že JMti císařské přimlůvnosti, aby v této zemi zůstat mohli.*²⁷

Brzy po příchodu novokřtěnců vzniklo několik mikulovských urbářů²⁸, díky kterým známe stav tehdejšího města. Z urbářů také víme, kde se novokřtění na mikulovském panství usadili. Do roku 1547 je doložen příchod do okolních vesnic; například Bulhary, Pouzdřany a Pavlov. Brzy z těchto vesnic odešli a zůstali převážně v Pouzdřanech, které byly odprodány od Mikulova roku 1556. Od poloviny 16. století se rozšířili dále do vesnic Perná a Sedlec, kde vytvořili menší obce přibližně s 200 novokřtění. Někteří se usídlili v nedalekém Strachotíně, kde žilo 300–400 obyvatel. K roku 1556 je doloženo sídlo s počtem 300–400 novokřtěnců také v Mikulově. V roce 1591 pak byli novokřtění z vesnic Perná a Sedlec vypovězeni.²⁹

2.7 Rozdíl mezi novokřtění a poddanými

V roce 1560 byly vytvořeny další dva urbáře, každý popisující jinou část panství. První obsahoval většinu panství, kdežto druhý urbář ten první doplňoval zbývajících čtvrtinou panství.³⁰ Podle urbářů zde bylo v druhé polovině 16. století přibližně 360 domů, psáno jako Behausung nebo jako Haus, což můžeme označit jako obydlí a dům. V Behausung žili bohatší lidé, jelikož se zde vybíral velký počet moravských zlatých³¹. Novokřtění žili odděleně od ostatních obyvatel, jejich domy se nazývaly Haushaben. Svě domy stavěli v koloniích a v každé z nich žilo přibližně tři sta lidí. Kolonie měla také svého správce, který se staral o její veškerou organizaci. V okolních vesnicích, které náležely pod mikulovské panství, se nacházely spíše menší dvory, které se orientovaly převážně na zemědělství. Tyto dvory měly jen základní řemesla pro zemědělský rozvoj. Celkově na Moravě bylo 54 sídel, z toho nejméně sedm se jich nacházelo na mikulovském panství. Podle mikulovských urbářů z let 1574 a 1582 lze určit hutteritský dvůr v Mikulově. Nacházel se na dnešní ulici Školní, Venušina, 1. máje a Habánská. V urbáři je uvedeno, že v tomto sídle byl obytný dům, soukenický dům, dům lazebníků, prádelna, lázeň a také k sídlu náležel vinohrad, pole a zahrady.³²

²⁷ ČEREŠŇÁK, B., VÁLKA, J. *Přehled dějin Moravy II.*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. s. 103.

²⁸ Mikulovské urbáře jsou volně přístupné v MZA BRNO.

²⁹ MZA Brno, Urbář mikulovského panství z r. 1574, F 18 Hlavní registratura Ditrichštejnů, inv. č. 6794.

PAJER, J. *Novokřtění v příznávacích berních listech moravské šlechty*. Časopis Matice moravské 124, č. 2. Brno: Matice moravská, 2005, s. 458. SVOBODA, M., BRICHTOVÁ, D. *Mikulov*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013. s. 303.

³⁰Originál urbáře: MZA v Brně. F 18 Hlavní registratura Ditrichštejnů. inv. č. 6793. Urbář je psán slepotiskem a nese pečeť Kryštofa IV. z Lichtenštejna; opis tohoto urbáře: MZA v Brně. inv. č. 307, karton 7.

³¹ Jeden moravský zlatý odpovídá 70 krejcarům, jeden krejcar odpovídá 4 denárům.

³² SVOBODA, M., BRICHTOVÁ, D. *Mikulov*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013. s. 302–303.

Novokřtění využívali jinou techniku stavby domu, na rozdíl od ostatních obyvatel mikulovského panství, proto byli mnohem lépe chráněni před požárem, jelikož dávali pod slaměnou střechu jílovou vrstvu. Další rozdíl mezi obyvatelstvem byl v majetku, jelikož novokřtění naprosto odmítali soukromý majetek a veškerý výdělek šel do společné pokladny. Mezi další rozdíly patřil i jejich oděv, jelikož ani ten nenáležel do soukromého vlastnictví. Jejich stravování a ubytování bylo společné, manželské dvojice žily částečně odděleně i s dětmi do roku a půl, kdy se začaly všechny děti vychovávat společně.³³

2.8 Fungování novokřtěnecké obce

Nejvyšší postavení v novokřtěnecké obci měl biskup, který byl volen doživotně z nejschopnějších členů. Biskup měl mnoho pomocníků, kteří zajišťovali práci. Hospodářskou stránku obce obstarával vladař spolu se staršími, kteří zajišťovali potřeby pro obec, dům, kupovali suroviny pro řemeslníky a prodávali jejich výrobky. Jednotlivá řemesla měla zvláštní řády, kterými se museli všichni řemeslníci řídit. Jednotlivci pracovali pro obec, za což jim bylo propůjčeno obydlí, oděv a potraviny. Řemeslná výroba byla plánovaná, kdy jednotlivé dílny spolupracovaly a suroviny se nakupovaly hromadně ve velkém. Jejich spolupráce vedla k velmi dobrému hospodářství, kdy ani katolíci nemohli konkurovat. Převážně řemeslnická výroba byla velmi hlídána, jednotlivé řády dohlížely na správnost chodu dílen. Až od 80. let 16. století, kdy silné pronásledování novokřtěnců ustalo, začala upadat přísnost a kázeň v dílnách, začaly vznikat nové řády, ale také soukromé domy. V těchto letech přibýlo až dvojnásobek novokřtěneckých domů – převážně na mikulovském, břeclavském a židlochovickém panství.³⁴

2.9 Školství

Novokřtění byli vzděláváni po celý život v oblasti víry, a to prostřednictvím kazatelů a jejich spisů. Neustálé vzdělávání dospělých mělo obrovský význam, ale mnohem důležitější bylo vzdělání dětí, které bylo kolektivní – jako jejich celý život. Matka neměla na dítě téměř žádný vliv, jelikož ho vychovávala pouze do dvou let, poté bylo předáno ke společné výchově do školy a byla tak potlačena funkce matky jako základního výchovného činitele. Kolektivní vyučování od raného věku vedlo dítě k větší spolupráci a poslušnosti v komunitě. Všechna pravidla, která byla určena, byla později sepsána do řádů, které připomínaly podobu dnešního

---

³³ SVOBODA, M., BRICHTOVÁ, D. *Mikulov*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013. s. 83. VÁLKA, J. *Dějiny Moravy*. Díl 2. Morava, reformace renesance a baroka. Země a lid, svazek 6. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1995, s. 18, HRBKOVÁ, R. *Habáni na Moravě*. Olomouc: Vlastivědný ústav. 1972, s. 5–6, Hrubý, F. *Die Wiedertäufer in Mähren, c. d.*, s. 66.

³⁴ NOVOTNÝ, J. *Novokřtění na jižní Moravě v 16. – 17. stol.* VVM, roč. 14, č. 1. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1959, s. 87.

školního řádu. Jediný dochovaný řád na Moravě byl sepsán v roce 1578 a udává podrobné informace o chodu škol. Dítě má být umístěno do školy ve chvíli, kdy jej matka již nekojí. Při náznaku prvních slov se má dítě naučit modlitbu. Kolem pátého roku života by mělo být schopné se naučit číst a psát. V pozdějších letech se u žáků rozvíjí píle, dochvilnost, poslušnost, náboženství a ctění Boha. Velmi důležitou složkou vzdělání byla práce, ke které jsou novokřtělci vedeni již od mládí, aby se po vystudování lehce zapojili do zaměstnání. Ve škole byl přesně daný denní pořádek, žáci měli přesně stanovenou dobu spánku, jídla či vyučování. Ve škole velmi dbali na hygienu a zdraví, proto se novokřtělci proslavili jako velmi dobří lazebníci, lékaři a ranhojiči.

Velký úspěch pro novokřtěnecké lékařství se stal v roce 1599, kdy byl povolán jeden z mikulovských lékařů na pražský panovnický dvůr. Císař Rudolf II. byl těžce nemocen a nedokázali ho vyléčit přední evropští lékaři, proto byl povolán jeden z velmi zkušených novokřtěneckých lékařů Georg Zobel. Lékařství v Mikulově se rozvíjelo i po odchodu Georga prostřednictvím jeho syna Eliáše Zobela nebo Hanse Jakoba Knauba.³⁵

Instituce školy byla nejen škola, ale také internát, kde byly habánské děti vychovávány školními pracovníky a staršími dívkami, které často dospělému doзору pomáhaly. Některé obce spravovaly hned dvě školy, školku pro nejmenší a školu pro starší žáky. Hlavní slovo ve škole měl učitel, označovaný jako Schulmeister, který měl dozor nejen nad žáky, ale také nad školními pracovníky. Vyšší stupně škol novokřtělci neměli, a jelikož odmítali cizí školy, měli jen základní výchovu v rámci zmíněných internátních škol. Ačkoli mezi novokřtělci nenalezneme studenty vysokých škol, bylo zde několik kazatelů, kteří vynikali psaním. Seznamovali se v evropských zemích s novinkami v rámci kultury či řemesel a po příchodu na Moravu je zaváděli do moravských společenství. Za nejznámějšího novokřtěneckého pedagoga na Moravě byl považován Peter Scherer³⁶, který měl shodné výchovné zásady jako Jan Amos Komenský. Jeho myšlenky na zlepšení školství byly sepsány do školského řádu roku 1578, který byl několikrát upravován až do roku 1588.³⁷

---

³⁵ SVOBODA, M., BRICHTOVÁ, D. *Mikulov*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013. s. 304. HRBKOVÁ, R. *Habáni na Moravě*. Olomouc: Vlastivědný ústav. 1972. s. 6. VLČKOVÁ, S. *Novokřtěnecké školství a jeho význam v kultuře předběllohorské Moravy*. VVM 49. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1988, s. 45–50.

³⁶ Ve Státní vědecké knihovně v Olomouci se nachází část rukopisu, kde je stanoven školní řád, výchovné a hygienické principy.

³⁷ HRBKOVÁ, R. *Habáni na Moravě*. Olomouc: Vlastivědný ústav. 1972. s. 6. VLČKOVÁ, S. *Novokřtěnecké školství a jeho význam v kultuře předběllohorské Moravy*. VVM 49. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1988. s. 50–55.

2.9.1 Keramika

Novokřtěnecká keramika, známá převážně jako habánská fajáns, je velmi specifická. Obecně slovo fajáns označuje bílé, glazované keramické výrobky, které jsou dekorovány modrou, žlutou a oranžovou barvou.³⁸ Novokřtěneckou keramikou se poprvé zabýval Jan Koula, který určil, že džbán původně určený z Winterthetu náleží moravské keramice. Sám Jan Koula však přesně neurčil, že tento džbán náleží novokřtěncům. Dalším badatelem byl Josef Diner, který slovenskou keramiku přiřadil k novokřtěncům již v roce 1891, avšak ve svých studiích neuvedl, že novokřtěnci před příchodem na Slovensko žili téměř století na Moravě. František Kretz pro svůj výzkum navštívil mnoho muzeí po celé Evropě a potvrdil podobnost lidové moravské keramiky s keramikou švýcarských novokřtěnců. Problematikou habánské fajáns se zabývalo mnoho badatelů, jako jsou například František Hrubý, dr. Ludvík Kunz, dr. Alžbeta Güntherová-Mayerová, Heřman Landsfeld nebo Karel Černohorský.

Výroba habánské fajáns má velmi podobný výrobní postup jako starší italská keramika. Keramika byla vytvářena v habánských dílnách ze světlé hlíny pomocí hrnčířského kruhu. Keramiku lze rozdělit na dvě skupiny, první byla velmi pestře malovaná s květinovým vzorem na bílé glazuře, na které se využívaly barvy modrá, fialová, žlutá a zelená. Podle Emila Edgara se tato keramika velmi shodovala s benátskou keramikou, převážně talíře a džbánky, které se točily na speciálním hrnčířském kruhu tzv. šprušláku. Do druhé skupiny Emil Edgar zařadil džbány se sníženým hrdlem, mísy a talíře, které byly zdobeny tulipány a pomněnkami.³⁹

Habánská keramika se vytvářela v každé habánské osadě. Jedním z nejvýznamnějších společných znaků je tvarová jednota nádob. Novokřtěnci si již na počátku keramické výroby vytvořili pro každý druh výrobku základní typ, který se během vývoje proměňoval velmi málo. Většina novokřtěneckých nádob byla určena k užitku – až na tzv. šály, což jsou podnosy s prolamovanými okraji. Pevnější většina habánské keramiky byla barevně dekorovaná a měla řadu specifických znaků. Novokřtěnci využívali k malbě dekorací pouze čtyři barvy: fialový mangan, tyrkysová zeleň, žlutá a hrášková, která vznikla smísením tyrkysové zelené a žluté barvy. V roce 1612 byl vydán řád, který určoval jednoduchost dekoru, proto byly na habánské keramice ve většině případů květinové náměty. Novokřtěnci malovali rozvilinové pásy, akantové listy, kytice, jednotlivé stvoly a renesančně stylizované květy. Na některých

---

³⁸ SEĎOVÁ, M. *Počátky habánského hrnčířství na Moravě se zvláštním zřetelem k její severní části* [online]. Olomouc, 2011 [cit. 2018-03-28]. Dostupné z: https://theses.cz/id/6wnivc/BP_Finln_verze.pdf. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. s. 11.

³⁹ EDGAR, E. *Habánská keramika*, Praha: Smíchov: Alois Dyk, 1918, s. 22. KUDĚLKOVÁ, A., ZEMINOVÁ, M. *Moravská a slovenská habánská keramika*, Katalog výstavy Brno- Praha, 1955–1956. s. 8–9. PAJER, J. *Studie o novokřtěncích*. Strážnice: Etnos 2006. s. 80.

keramických nádobách lze také vidět datum vzniku, iniciály nebo erb. Kromě květinových vzorů se na každou nádobu malovaly tzv. motivy doprovodné, kam lze zařadit modré dvojkroužky, pásy, obloučky, esovky, lístky a srdcovky. Kromě jednoduchosti byly v řádu z roku 1612 zavedeny tzv. černé nádoby, což byly nádoby polévané černým klejtem burelem. Novokřtenci byli pravděpodobně prvními, kteří začali vyrábět hliněné fajfky a nočníky jakožto hygienické nádoby. Velice zvláštní jsou fajánské hračky, které dokonale napodobují předlohy, jako jsou například malé mísy, džbánky, vaničky a další keramika.⁴⁰

Novokřtenci však nevyráběli jen tzv. fajáns, ale i další druhy keramiky, jako jsou například hrnčiny, dlaždice a mozaiky. Hrnčina byla pravděpodobně vyráběna jen ve větších habánských osadách jako užitkové nádobí. Byla vyráběna ze světlé hlíny, která byla polita olovnatou glazurou a jen velmi málo zdobená – oproti fajáns byla hrnčina mnohem více značkována. Na Moravě byla velmi rozšířena výroba kachlí, a to pálené se slídovým potahem nebo barevné, obvykle zelené barvy. Pro šlechtu novokřtenci vyráběli speciální kachle s fajánsovým polevem a květinovými vzory. Mnohem významnější byly však dlaždice, které se využívaly k pokrytí stěn.⁴¹

První novokřtěnecká fajáns na Moravě byla pro šlechtické rody. Prostřednictvím objednávek se jejich keramika dostala na hrady, zámky, ale i do městských domů. Když se poslední habánské společenství rozpadlo, jejich keramika splynula s moravskou a slovenskou keramikou.⁴²

Ukázka habánské keramiky ze Strachotína, který náležel pod mikulovské panství. Dnes je keramika ze Strachotína uložena v Regionálním muzeu v Mikulově. Chladivý džbánek (obr. 1) charakteristický širokým vejčitým tvarem a zúženým hrdlem s uchem. Mělký podnos (obr. 2), který je 4,3 centimetru vysoký a má mírně šikmé stěny spolu s dekorem v modré, zelené a žluté barvě, kterou je namalována na dně centrální rozeta. Mísa s talířovým podokrajím (obr. 3), která je vyzdobena ve žluté barvě.⁴³

---

⁴⁰ KUDĚLKOVÁ, A., ZEMINOVÁ, M. Moravská a slovenská habánská keramika, Katalog výstavy Brno-Praha, 1955–1956. s. 10–12. LANDSFELD, H. *Habánská keramika a lidová hrnčina: expozice ze sbírek manželů Landsfeldových*. Strážnice: Ústav lidového umění, 1995. s. 4–5.

⁴¹ KUDĚLKOVÁ, A., ZEMINOVÁ, M. Moravská a slovenská habánská keramika, Katalog výstavy Brno-Praha, 1955–1956. s. 8. LANDSFELD, H. *Habánská keramika a lidová hrnčina: expozice ze sbírek manželů Landsfeldových*. Strážnice: Ústav lidového umění, 1995. s. 5.

⁴² HRBKOVÁ, R. *Habáni na Moravě*. Olomouc: Vlastivědný ústav. 1972. s. 9. PAJER, J. *Novokřtěnecké fajánse z Moravy 1593–1620: soupis dokladů z institucionálních a privátních sbírek*. Strážnice: Etnos, 2011. s. 4.

⁴³ SEĎOVÁ, M. *Počátky habánského hrnčičství na Moravě se zvláštním zřetelem k její severní části* [online]. Olomouc, 2011 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: https://theses.cz/id/6wnivc/BP_Finln_verze.pdf. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. PAJER, J. *Novokřtěnecké fajánse ze Strachotína*. Mikulov: Regionální museum 2001.

Obr. 1 Chladivý džbánek

Obr. 2 Podnos

Obr. 3 Mísa

2.10 Rod Kerečínů z Kanyafoldu

V polovině 16. století byly velmi časté požáry, poměrně velká část města vyhořela roku 1536 a 1561, ale obrovskou ztrátu Mikulov utrpěl až 1584, kdy shořelo celé vnitřní město. Od poloviny 16. století probíhala rekonstrukce ohněm zničeného kostela sv. Václava a zároveň přestavba hradu. Je zde několik okolností⁴⁴, které Lichtenštejny přiměly k renovaci hradu, a to převážně kvůli obraně. Mikulovský hrad byl spíše reprezentační než obranný, kvůli tomu byl velmi lehkou kořistí pro útočníky (dělostřelectvo). Na obranu byla vytvořena věž na Kozím hrádku.⁴⁵ Rekonstrukce města a budování opevnění dostalo Lichtenštejny do velkých dluhů. Tyto problémy vedly k prodeji až tří čtvrtin panství uherskému šlechtici Ladislavu z Kerečina⁴⁶ v roce 1560.⁴⁷

Poslední páni z Lichtenštejna, kteří vlastnili jen jednu čtvrtinu panství, nebyli jednotní, což vedlo k oslabení jejich moci v Mikulově i na této čtvrtině. Kryštof Kerečín proto postupně skupoval další části panství (v roce 1568 Děvičky s Horními Věstonicemi). Roku 1563 Kryštof IV. odstoupil svá veškerá práva na rodinná léna Lichtenštejnům, díky tomu připadla zbylá čtvrtina panství Kerečínům.⁴⁸ Roku 1570 byla potvrzena městská privilegia Kryštofem Kerečínem⁴⁹, který v roce 1572 zemřel bez potomků. Kvůli vymření rodu Kerečínů byla do Mikulova poslána komise nejvyšších zemských úředníků, která 19. září 1574 rozhodla o příchodu nového rodu. V této komisi měl své čestné místo Albrecht Černoohorský z Boskovic, Bertold z Lipé na Moravském Krumlově, Fridrich ze Žerotína na Židlochovicích a Václav Podstatský.⁵⁰ Komise připsala panství Mikulov císaři Maxmiliánu II., který jej prodal Adamu z Ditrichštejna.⁵¹

2.11 Rod Ditrichštejnů z Korutan

Před příchodem Adama z Ditrichštejna, zakladatele nové ditrichštejnské linie, zde bylo méně jak čtvrtina katolíků. Tento rod přinesl velmi silnou rekatolizaci nejen ve městě, ale i v okolí. Na faru byli dosazeni katoličtí představitelé⁵² a původní protestantský kazatel byl vyhnán. Roku 1581 Adam z Ditrichštejna pozval do města jezuitu kvůli obnově katolictví.

---

⁴⁴ Bitva u Moháče (srpen 1526), obléhání Vídně, vznik Budínského Pašaliku a další.

⁴⁵ BRICHTOVÁ, D. *Zámek Mikulov*, Mikulov: Regionální muzeum v Mikulově. 2002, s. 37–38.

⁴⁶ V roce 1566 byl popraven v Bělehradě v tureckém zajetí. Na jeho místo nastupuje syn Kryštof Kerečín.

⁴⁷ RICHTER, V. ed. *Mikulov*. Brno: BLOK, 1971. s. 86.

⁴⁸ SVOBODA, M., BRICHTOVÁ, D. *Mikulov*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013. s. 89–90.

⁴⁹ 29. srpna 1572 toto privilegium uznal i císař Maxmilián II.

⁵⁰ RICHTER, V. ed. *Mikulov*. Brno: BLOK, 1971. s. 107.

⁵¹ GERŠIČ, M. *290 let existence suverénního lichtenštejnského knížectví*. JM roč. 45, sv. 48. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2009, s. 264–266.

⁵² Pavel Mengen, Jan Zacharia a Kryštof Erhardt.

Pozvání přijal jezuitský misionář z Vídně Michal Cardaneus a jeho pomocník P. Laurent Magius. Michal Cardaneus svou úlohu prosadit katolictví zvládl mnohem lépe než ostatní domácí katolíci, jelikož přiměl většinu obyvatelstva k návratu ke katolictví. V roce 1582 Mikulov navštívil olomoucký biskup Stanislav Pavlovský, který zde vysvětil farní kostel sv. Václava a řadu dalších kostelů po celém panství. Další významnou událostí byla zpráva v oblíbených Obecných dějin světa (*Historia general del Mundo*), které byly vydány španělským kronikářem roku 1601.

Adam z Ditrichštejna zemřel roku 1590 v Mikulově, pohřben byl však v chrámu sv. Víta v Praze v blízkosti císaře Maxmiliána II., což svědčí o oblíbenosti u císaře. Adam z Ditrichštejna měl několik dětí, které zasáhly do dějin Mikulova. Synové Zikmund⁵³, Maxmilián, ale mnohem významnější osobností byl jejich nejmladší bratr František Seraf z Ditrichštejna. Po smrti Adama z Ditrichštejna bylo panství opět na několik let rozděleno mezi jeho syny, avšak již v roce 1598 získal veškerou moc Maxmilián z Ditrichštejna, který odkoupil zbylé části panství od bratrů. Zikmund neměl o mikulovské panství zájem, jelikož měl dobré postavení na panském dvoře. Nejmladší bratr František se vydal duchovní cestou, studoval na významných jezuitských školách v Římě a Praze, již v roce 1599 se stal kardinálem a brzy poté i olomouckým biskupem. V roce 1611 zemřel Maxmilián bezdětný a celé mikulovské panství připadlo Františkovi, který se přestěhoval do Mikulova, aby byl blíže císařskému dvoru ve Vídni, jelikož dostal přízeň u císaře Matyáše Habsburského, kterého osobně korunoval na římského a moravského krále. Od roku 1617 se František z Ditrichštejna definitivně usadil v Mikulově, díky čemuž se stal správním centrem, ale také jako částí správy biskupské kanceláře.⁵⁴

Kardinál František z Ditrichštejna byl v Mikulově velkou autoritou pro katolíky, proto za jeho působení na mikulovském panství měli katolíci největší moc, avšak stále byla přítomna židovská a novokřtěnecká komunita. V roce 1599 byl jmenován olomouckým biskupem, ale i nadále podporoval novokřtěnce na mikulovském panství. Ještě téhož roku se sešli novokřtěnci z celého panství, převážně novokřtěnecké obce z Mikulova a Strachotína, a rozhodovali o odchodu z panství kvůli církevnímu postavení mikulovského pána. Jejich rozhodnutí zůstat na ditrichštejnských pozemcích bylo pod podmínkou, že František z Ditrichštejna bude jejich práci platit z mikulovských světských příjmů. V letech 1618 až 1620

---

⁵³ Byl radou a komořím Rudolfa II.

⁵⁴ JANOUŠKOVÁ, J. *Ditrichštejnské pohřby ve svatovítské katedrále*. In: Kardinál František z Ditrichštejna a jeho doba. XXIX. mikulovské sympozium, 11. - 12. října 2006. Mikulov: MZA Brno, SOA Břeclav se sídlem v Mikulově, 2006. s. 185–195. SVOBODA, M., BRICHTOVÁ, D. Mikulov. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013. s. 93–96.

byla jižní Morava pleněna vojáky, kdy největší ztráty byly u novokřtěnců, jelikož vojáci vypálili nejen domy, ale i dílny.⁵⁵

Novokřtěnci byli na Moravě pronásledováni po celou dobu jejich působení, ale po bitvě na Bílé hoře, která se uskutečnila 8. 11. 1620, se situace změnila. Císař, který neměl dostatek peněz, požadoval po Františku z Ditrichštejna nová zdanění novokřtěnců. Kardinál byl po bitvě na Bílé hoře jmenován moravským gubernátorem, který měl zkonfiskovat veškerý nekatolický majetek, proto roku 1622 vydal mandát o odchodu novokřtěnců z Moravy. Dne 28. 9. 1622 byli oficiálně vypovězeni ze země, někteří odcházeli do jejich slovenských sídel, ale ta nikdy nedosáhla tak vysoké hospodářské úrovně, jako tomu bylo na Moravě. Také zde zanechali domy, dílny, ale také suroviny a zboží, proto se mnoho novokřtěnců tajně vracelo zpět na Moravu. Avšak po roce 1623 novokřtěnecké obce definitivně zmizely z Moravy.⁵⁶

---

⁵⁵ MZA Brno, G 140 Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 381, fol 28r-nedatovaná zpráva Michaela Cardanea papeži. Freyfär, M. Die erlauchten Herrn s. 135–139. Kašparová, J. České země a jejich obyvatelé očima románského světa. České Budějovice 2010, s. 109. MZA Brno, G 140 Rodinný archiv Ditrichštejnů, inv. č. 1023. HRBKOVÁ, R. *Habáni na Moravě*. Olomouc: Vlastivědný ústav. 1972. s. 7–8. NOVOTNÝ, J. *Novokřtěnci na jižní Moravě v 16. – 17. stol.* VVM. Roč. 14, č. 1. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1959, s. 88.

⁵⁶ KUDĚLKOVÁ, A., ZEMINOVÁ, M. Moravská a slovenská habánská keramika: uměleckoprůmyslové muzeum listopad 1955 – leden 1956. Brno: Umělecko-průmyslové muzeum, 1955. s. 6. HRBKOVÁ, R. *Habáni na Moravě*. Olomouc: Vlastivědný ústav. 1972. s. 8. NOVOTNÝ, J. *Novokřtěnci na jižní Moravě v 16. – 17. stol.* VVM, Roč. 14, č. 1. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1959, s. 88.

3 TEORETICKÁ ČÁST DIDAKTICKÁ

V teoretické části didaktické je bakalářská práce zaměřena na Rámcový vzdělávací program, a to převážně se zřetelem na vzdělávací předmět dějepis, který náleží do oblasti Člověk a společnost. Dále je zde zmíněna didaktika a metodika dějepisu a zapojení novokřtěnců do výuky dějepisu.

3.1 Rámcový vzdělávací program

Rámcový vzdělávací program⁵⁷ tvoří základ pro tvorbu školních vzdělávacích programů⁵⁸ škol všech oborů vzdělání pro všechny věkové kategorie. RVP byly zavedeny do českého vzdělání zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Novelizovaný školský zákon platí od 1. 9. 2017 do 31. 8. 2018.

Na základních školách se vyučuje v souladu s projektem Národní program pro rozvoj vzdělávání (tzv. Bílá kniha), z kterého vychází legislativní dokument RVP základního programu jednotlivých škol. RVP vychází z koncepce společného vzdělávání a celoživotního učení a zdůrazňuje klíčové kompetence a uplatnění vědomostí a dovedností v praktickém životě. RVP formuluje určitou úroveň vzdělání, která je stanovena pro všechny absolventy vzdělávání.

Rámcové vzdělávací programy pro základní vzdělávání⁵⁹ vymezují vše potřebné pro povinné základní vzdělání žáků a specifikují úroveň klíčových kompetencí, kterých by měli žáci po absolvování základní školy dosáhnout. RVP ZV podporují přístup k vzdělávacímu obsahu, je předpokládáno, že učitelé zvolí různé metody, formy a postupy výuky. RVP ZV také umožňuje změny vzdělávacího obsahu pro žáky nadané, mimořádně nadané a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Základem základního vzdělání je povinná školní docházka, která je zakotvena v § 36 až 43 školského zákona. Základní vzdělávání na 2. stupni základní školy umožňuje žákům získat vědomosti a dovednosti, které vedou k samostatnému rozvíjení, motivaci žáka a utváření hodnot a postojů. Základní vzdělávání rozvíjí zájem žáků a učební aktivitu jedince, to umožňuje využít více obtížnější metody práce, alternativní způsoby výuky a zadávat náročnější úkoly či projekty. Žák by měl zažít úspěch a naučit se využívat získané vědomosti a dovednosti. Základní vzdělávání je založeno na poznávání, respektování a rozvíjení individuálních potřeb, možností

---

⁵⁷ Dále jen RVP.

⁵⁸ Dále jen ŠVP.

⁵⁹ Dále jen RVP ZV.

a zájmů žáka. Cílem základního vzdělání je zvládnout strategie učení a motivovat je na celoživotní učení, vést žáky k logickému uvažování, všestranné komunikaci, spolupráci, respektování sebe i druhých a rozvíjet žáky po stránce duševního, fyzického a sociálního zdraví.

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je rozdělen na vzdělávací oblasti, které jsou tvořeny jedním nebo více blízkými obory. Jelikož se práce zabývá tématem novokřtěnců ve výuce dějepisu, zaměřím se na předmět dějepis, který spolu s výchovou k občanství náleží do vzdělávací oblasti Člověk a společnost⁶⁰.

3.1.1 Vzdělávací oblast Člověk a společnost

Vzdělávací oblast Člověk a společnost se zaměřuje na poznání dějinných, sociálních a kulturně historických stránek života lidí, zabývá se výchovou k respektování lidských práv a rovnosti pohlaví. Důležitý aspekt je prevence rasistických či xenofobních postojů. Vzdělávací oblast Člověk a společnost seznamuje žáky s vývojem společnosti a s důležitými společenskými jevy a procesy, které zasahují do každodenního života, ale také rozvíjí finanční gramotnost. Pro žáky je důležité se naučit rozpoznat a formulovat společenské problémy v minulosti, ale i současnosti, zpracovat informace pro jejich řešení a nalézt řešení spolu s určitým závěrem, které lze aplikovat na dnešní společnost. Člověk a společnost ve svém vzdělávacím obsahu navazuje na vzdělávací oblast Člověk a jeho svět, který je vyučován na 1. stupni základního vzdělávání.

Vzdělávací oblast Člověk a společnost směřuje k rozvoji klíčových kompetencí, skládá se z oboru dějepis a výchova k občanství. Cíle této vzdělávací oblasti jsou:

- *„rozvíjení zájmu o současnost a minulost vlastního národa i jiných kulturních společenství, utváření a upevňování vědomí příslušnosti k evropské kultuře*
- *odhalování kořenů společenských jevů, dějů a změn, promýšlení jejich souvislostí a vzájemné podmíněnosti v reálném a historickém čase*
- *hledání paralel mezi minulými a současnými událostmi a jejich porovnávání s obdobnými či odlišnými jevy a procesy v evropském a celosvětovém měřítku*
- *utváření pozitivního hodnotového systému opřeneho o historickou zkušenost*
- *rozlišování mýtů a skutečnosti, rozpoznávání projevů a příčin subjektivního výběru a hodnocení faktů i ke snaze o objektivní posouzení společenských jevů současnosti i minulosti*

---

⁶⁰ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: MŠMT, 2017. [cit. 2018-03-28]. s. 5–9. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>

- *vytváření schopnosti využívat jako zdroj informací různorodé verbální i neverbální texty společenského a společenskovědního charakteru*
- *rozvíjení orientace v mnohotvárnosti historických, sociokulturních, etických, politických, právních a ekonomických faktů tvořících rámec každodenního života; k poznávání a posuzování každodenních situací a událostí ve vzájemných vazbách a širších souvislostech včetně souvislostí mezinárodních a globálních*
- *úctě k vlastnímu národu i k jiným národům a etnikům; k rozvíjení respektu ke kulturním či jiným odlišnostem lidí, skupin i různých společenství*
- *uplatňování aktivního přístupu k ochraně zdraví, života, majetku při běžných, rizikových i mimořádných událostech i poznávání otázek obrany státu*
- *získávání orientace v aktuálním dění v ČR, EU, NATO a ve světě, k rozvíjení zájmu o veřejné záležitosti*
- *utváření vědomí vlastní identity a identity druhých lidí, k rozvíjení realistického sebezpoznávání a sebehodnocení, k akceptování vlastní osobnosti i osobnosti druhých lidí*
- *orientaci v problematice peněz a cen a k odpovědnému spravování osobního rozpočtu s ohledem na měnící se životní situaci*
- *utváření pozitivních vztahů k opačnému pohlaví v prostředí školy i mimo školu, k rozpoznávání stereotypního nahlížení na postavení muže a ženy v rodině, v zaměstnání i v politickém životě, k vnímání předsudků v nazírání na roli žen ve společnosti*
- *rozpoznávání názorů a postojů ohrožujících lidskou důstojnost nebo odporujících základním principům demokratického soužití; ke zvyšování odolnosti vůči myšlenkové manipulaci*
- *uplatňování vhodných prostředků komunikace k vyjadřování vlastních myšlenek, citů, názorů a postojů, k zaujímání a obhajování vlastních postojů a k přiměřenému obhajování svých práv“⁶¹*

3.1.1.1 Dějepis

Vzdělávací obor dějepis přináší základní poznatky o chování a činnosti člověka v minulosti. Součástí vzdělávacího oboru dějepis je učivo o regionálních dějinách, ale velký

---

⁶¹Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: MŠMT, 2017. [cit. 2018-03-28]. s. 51–52. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>

důraz je kladen na dějiny 19. a 20. století. Významně se uplatňuje zřetel k základním hodnotám evropské civilizace, posiluje se žákovo právní a občanské vědomí, ale také smysl pro odpovědnost a mravní principy. Velmi důležité je rozvíjet časové a prostorové představy a empatie, které žákům umožní lépe pochopit historické jevy a děje.

Očekávané výstupy žáka podle RVP: žák se orientuje na časové ose, ale také v historické mapě a dokáže zařadit hlavní historické epochy v chronologickém sledu. Dokáže charakterizovat život pravěkých lidí a jejich duchovní kulturu, objasnit význam zemědělství a zpracování kovů. Žák by měl znát nejznámější historické památky, orientovat se ve formách vlády a rozpoznat základní znaky jednotlivých kulturních stylů a mnoho dalšího. Pro tuto bakalářskou práci jsou velmi důležité očekávané výstupy žáka v oddílu Objevy a dobývání, Počátky nové doby, do které patří doba reformace v Evropě. Zde by měl žák dosáhnout.⁶²

- *„vysvětlí znovuoobjevení antického ideálu člověka, nové myšlenky žádající reformu církve včetně reakce církve na tyto požadavky*
- *vymezí význam husitské tradice pro český politický a kulturní život*
- *popíše a demonstuje průběh zámořských objevů, jejich příčiny a důsledky*
- *objasní postavení českého státu v podmínkách Evropy rozdělené do řady mocenských a náboženských center a jeho postavení uvnitř habsburské monarchie*
- *objasní příčiny a důsledky vzniku třicetileté války a posoudí její důsledky*
- *na příkladech evropských dějin konkretizuje absolutismus, konstituční monarchie, parlamentarismus*
- *rozpozná základní znaky jednotlivých kulturních stylů a uvede jejich představitele a příklady významných kulturních památek“*

Minimální doporučená úroveň v rámci podpůrných opatření podle RVP: žák by měl chápat dějiny jako poučení pro budoucnost, měl by dokázat vysvětlit ekonomické, sociální, politické a kulturní změny v různých zemích, ale i na našem území. Žák by měl znát příčiny a důsledky 1. a 2. světové války, měl by chápat význam událostí v roce 1989. Minimální doporučená úroveň v rámci podpůrných opatření podle RVP v oddílu Objevy a dobývání, Počátky nové doby, které platí na učivo vztahující se k reformaci a novověku,⁶³ žák *„popíše důsledky objevných cest a poznávání nových civilizací pro Evropu, uvede zásadní historické*

---

⁶² *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2017. [cit. 2018-03-28]. s. 54. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>.

⁶³ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2017. [cit. 2018-03-28]. s. 55. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>.

události v naší zemi v daném období a pojmenuje nejvýraznější osobnosti českých dějin v novověku.“

3.1.1.2 Novokřtění ve výuce dějepisu

Novokřtění a reformace náleží do oddílu Objevy a dobývání, Počátky nové doby. Do tohoto oddílu patří učivo: *„renesance, humanismus, husitství, reformace a jejich šíření Evropou, zámořské objevy a počátky dobývání světa, český stát a velmoci v 15.–18. století, barokní kultura a osvícenství.*“⁶⁴

Evropská reformace se podle některých ŠVP vyučuje na konci 7. třídy v rámci předmětu dějepisu. ŠVP je individuální na každé základní škole, proto se doba reformace na některých základních školách vyučuje až na začátku 8. třídy v rámci předmětu dějepisu.

3.2 Didaktika dějepisu

Didaktika dějepisu náleží mezi nejstarší oborové didaktiky. Historická edukace socializuje jedince, ale také usiluje o individuální mravní výchovu.⁶⁵

Dnešní česká didaktika dějepisu se odvozuje od konce 80. a počátku 90. let 20. století, kdy byl nově vymezen předmět školního dějepisu, jehož úkolem bylo uchování a rozvíjení historie. Tento nový předmět byl přijat jako obecný základ didakticko-historického uvažování. Předmětem historické edukace již není seznámit žáky s minulostí jako takovou, ale mnohem důležitější je brát ji jako tzv. „živou minulost“ a její funkčnost ve společnosti. Velký rozdíl v současné didaktice dějepisu oproti didaktice v minulých stoletích je výuka mimoškolní, kdy žáci přijímají historické vědomosti také z mediální či muzeální výchovy.

Systematicky lze rozdělit didaktiku dějepisu na dvě velké části – historickou edukaci a edukaci historie. Historickou edukaci chápeme jako ucelené a systematizované seznámení s historií, tedy školní předmět dějepisu. Edukací historie rozumíme jako částečné seznámení s historií, například v rámci jiného školního předmětu nebo v prostředí mediální historie (publikace, popularizace vědy).⁶⁶

Didaktiku dějepisu není možné definovat jen jako metodiku dějepisného vyučování. V knize *Oborové didaktiky: vývoj, stav, perspektivy* uvádějí autoři mnohem širší definici didaktiky dějepisu: *„Didaktika dějepisu je mezní vědní disciplína o sociální komunikaci*

---

⁶⁴ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2017. [cit. 2018-03-28]. s. 55. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>.

⁶⁵ STUHLÍKOVÁ, I. JANÍK, T. et al. *Oborové didaktiky: vývoj, stav, perspektivy. Syntézy výzkumu vzdělávání*. svazek 2. Brno: Masarykova univerzita, 2015. s. 289.

⁶⁶ STUHLÍKOVÁ, I. JANÍK, T. et al. *Oborové didaktiky: vývoj, stav, perspektivy. Syntézy výzkumu vzdělávání*. Svazek 2. Brno: Masarykova univerzita, 2015. s. 295–296.

*historických informací využívaných k edukačním účelům, ležící na pomezí historických věd, jež jsou jejich znalostně mateřským oborem, a věd pedagogických a psychologických. Centrem její pozornosti je školní historická edukace jakožto proces předávání, zachovávání a kultivování historického vědomí.*⁶⁷ Podle Stanislava Julínka se didaktika dějepisu zabývá celkovou problematikou teorie vyučování, a to především dějepisné výuky na základních a středních školách, kde by se měl dějepis jako vyučovací předmět podílet na rozvoji vědomostí, schopností a dovedností žáků. Didaktika dějepisu využívá i poznatky z jiných vědních oborů, například filozofie nebo sociologie.⁶⁸

Didaktiku dějepisu lze rozdělit na oblast historicko-badatelskou, teoretickou a metodologickou. Oblast historicko-badatelská sleduje otázky dalšího rozvoje, k čemuž využívá vědeckého poznání současné pedagogiky, historických průřezů dějepisného vyučování a vývoje přípravy učitelů dějepisu. Oblast teoretická se zaměřuje na dějepis jako vyučovací předmět, převážně na jeho význam a stanovení jeho obsahu. Oblast metodologická se zabývá metodikou dějepisu, tedy problematikou dějepisného výchovně vzdělávacího procesu.⁶⁹

3.3 Metodika dějepisu

Metodika dějepisu se skládá z vyučovacích forem a vyučovacích metod, které jsou popsány obecně, ale také je zde více popsána projektová metoda z důvodu zapojení novokřtěnců do výuky projektovou metodou.

3.3.1 Vyučovací formy

Vyučovací formy lze definovat jako proces realizovaný za určitých vnitřních a vnějších podmínek, díky kterým se realizují cíle vyučovacího procesu. Hlavním kritériem vyučovacích forem je specifická didaktická interakce, která je určena spoluprací učitele a skupiny žáků. Často jsou také chápány jako organizační uspořádání vnějších podmínek, které pomocí vyučovacích metod realizují cíle výuky.⁷⁰

Dle knihy *Základy oborové didaktiky dějepisu* lze rozdělit výukové formy na hromadné (frontální spolupráce pedagoga s celou třídou), skupinové (spolupráce pedagoga s menší skupinou žáků ve třídě) a individuální (spolupráce pedagoga a jednotlivce) formy výuky.

---

⁶⁷ STUHLÍKOVÁ, I. JANÍK, T. et al. *Oborové didaktiky: vývoj, stav, perspektivy. Syntézy výzkumu vzdělávání*. Svazek 2. Brno: Masarykova univerzita, 2015. s. 297.

⁶⁸ JULÍNEK, S. a kol. *Základy oborové didaktiky dějepisu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. s. 9–10.

⁶⁹ JULÍNEK, S. *Úvod do teorie a praxe výuky dějepisu*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity, 1995, s. 10–11.

⁷⁰ JULÍNEK, S. *Úvod do teorie a praxe výuky dějepisu*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity, 1995, s. 97–98. JULÍNEK, S. a kol. *Základy oborové didaktiky dějepisu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 149–150

Základní prvek vnějších podmínek výuky reprezentuje třída, což je kolektiv stejně starých žáků, a vyučovací hodina, která je považována za základní časovou jednotku organizačního systému výuky. Do organizačního systému dále náleží vyučující den, týden, ale také školní rok. Vazba vyučovací hodiny a třídy tvoří základ tzv. třídně hodinového systému, který je stanoven učebními osnovami.⁷¹

Za základní vyučovací formu je považována vyučovací hodina, jelikož je to časově, obsahově a také personálně vymezená elementární jednotka třídně hodinového systému. Vyučovací hodina dějepisu je tvořena souborem všech vyučovacích forem dějepisného vyučování. Učitel zde spolupracuje s žáky, aby se dostali do předem stanoveného programu výuky, která se nejčastěji odehrává ve třídě, popřípadě v odborné učebně.⁷²

Formy dějepisného vyučování lze rozdělit na vyučování ve třídě a mimoškolní vyučování. Za základní typ vyučovací hodiny v dějepise je považována smíšená vyučovací hodina, jejíž úkolem je probrat část dějepisného výkladu navazujícího na předešlou hodinu. Do smíšené hodiny je zařazeno počáteční opakování probrané látky a závěrečné shrnutí látky nové.⁷³

3.3.2 Vyučovací metody

Vyučovací metody bývají v různých literaturách definovány různě. Mezi některé z definic patří chápání vyučovací metody jako postupu, který žákovi usnadní studium, někdy zde bývají zařazeny i formy jiných činností, například skupinová práce. Metody jsou podle J. Maňáka a V. Švece „*cesty žáků podporovaných a vedených učitelem k osvojení příslušných výchovně vzdělávacích obsahů.*“⁷⁴ Podle této definice vedou žáky ke vzdělání nejen školní, ale i mimoškolní činnosti.

Hlavní obsah moderní metodické přípravy učitele na vyučování je mít předem vymyšlený obsah hodiny rozdělený na jednotlivé části, přičemž při vyučování je důležité dostat se do daného cíle jednotlivých částí, jelikož bez cíle by hodina mohla být chaotická. Učitel musí aktivně iniciovat žáka ke splnění daného cíle.

Prostřednictvím vyučovacích metod se uskutečňuje obsah a cíl pedagogického procesu, který vytváří výsledek projevující se změnami ve vědomostech a dovednostech žáků.⁷⁵

---

⁷¹ JULÍNEK, S. a kol. *Základy oborové didaktiky dějepisu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 149–150

⁷² JULÍNEK, S. a kol. *Základy oborové didaktiky dějepisu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 150.

⁷³ JANOVSKEÝ a kolektiv. *Základy didaktiky dějepisu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984, s. 164–165.

⁷⁴ MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. s. 7.

⁷⁵ SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. 1. vyd. Praha: ISV, 1999. s. 166–167.

Každý učitel by měl mít dostatečnou znalost vyučovacích metod. Využívání různých druhů vyučovacích metod vede k všestrannému rozvoji žáka a jeho motivaci k přípravě na hodinu či aktivnímu zapojení v hodinách. Podle Roberta Čapka se výukové metody člení na metody, které učitel zná a používá, a na metody, které učitel zná a nepoužívá nebo je nezná vůbec. Výukových metod je mnoho, ale většina učitelů na základních školách na druhém stupni aplikuje v hodinách jen pět až deset metod.⁷⁶

Některé výukové metody podle Roberta Čapka:⁷⁷

- Asociační
- Brainstormingové metody
- Čas
- Činnostní učení
- Daltonské výukové metody
- Didaktické prostředky
- Didaktické modifikace
- Didaktická technologie
- Domácí úkoly
- Dramatizační metody
- E-learning
- Evokační metody
- Exkurze
- Experiment
- Galerie a muzea
- Heuretické výukové metody
- Hra (edukační)
- Kognitivní metody
- Komunikační metody
- Konstruktivní metody
- Kooperativní učení
- Metody práce s textem
- Metody práce ve dvojicích
- Metody tvůrčího psaní
- Metody vzájemného učení
- Myšlenková mapa
- Pojmová mapa
- Příběhová mapa
- Pohybové metody
- Práce s prameny
- Pracovní plány
- Problémové výukové metody
- Programové učení
- Projektové výukové metody
- Převodové metody
- Přířazovací metody
- Oborový den
- Rébusy
- Samostatná práce žáků
- Simulační metody
- Skupinová práce
- Soutěže
- Svobodná škola
- Školní výlet
- Testování a zkoušení

⁷⁶ ČAPEK, R. *Moderní didaktika, lexikon výukových a hodnotících metod*. Praha: Grada, 2015. s. 25. ČAPEK, R. *Moderní didaktika, lexikon výukových a hodnotících metod*. Praha: Grada, 2015. s. 31.

⁷⁷ ČAPEK, R. *Moderní didaktika, lexikon výukových a hodnotících metod*. Praha: Grada, 2015.

- Tradiční výuka
- Učení
- Výukový plakát
- Žák učitelem

Konkrétní vyučovací metoda v dějepise závisí na několika faktorech: obsah historické látky, věková kategorie žáků a schopnost dalšího vědomostního rozvoje žáků. Dalším faktorem, který ovlivňuje volbu výukové metody, je osobnost učitele dějepisu. Pro školní praxi dějepisného vyučování je důležité třídění vyučovacích metod. Jednotlivé typy metod jsou návodem pro přípravu vyučovací hodiny dějepisu, kdy při výběru metody učitel musí brát zřetel na své schopnosti.

- Metody z obecného pohledu
  - expoziční (metody předávající žákům nové učivo)
  - fixační (metody opakování učiva)
  - diagnostické (metody zkoušení znalostí žáka)
- Metody dle míry aktivity žáků
  - reproduktivní
  - produktivní
- Metody podle zařazení do vyučovací hodiny
  - probírání nového učiva
  - procvičování a shrnutí učiva
  - opakování a zkoušení učiva
  - motivace učiva
- Metody podle věkové kategorie žáků
  - výuky vlastivědy na prvním stupni základní školy
  - výuky dějepisu na vyšším stupni základní školy
  - výuky dějepisu na střední škole
- Metody podle samostatného osvojování učiva
  - individuální samostatné práce žáků
  - skupinové samostatné práce žáků
  - aktivní přijímání nových poznatků
- Metody podle využití učebních pomůcek
  - práce s textovým materiálem
  - práce s obrazovým materiálem
  - práce s mapou

- práce s grafem a diagramem
- práce se statistickým souborem

V metodách dějepisného vyučování často učitel volí metody s využitím učebních pomůcek, především práci s textovým a obrazovým materiálem nebo s mapou. Metody vyučování se neustále vyvíjí, jelikož se snaží přizpůsobit potřebám dějepisného vyučování.⁷⁸

3.3.2.1 Projektová metoda

Michal Vybíral uvažuje o projektové metodě jako o „*cílené a organizované učební činnosti, intelektové i praktické, která je koncentrována kolem určité základní ideje a za kterou děti přebírají značnou část odpovědnosti. Jejím cílem je přinášet změny osobnosti dítěte především cestou získávání zkušeností.*“⁷⁹ Tuto obecnou definici lze také vzít v úvahu v případě dějepisné výuky, ale také při výuce regionálních dějin.

Projektová výuková metoda neboli projektové vyučování je vyučovací metoda, která prostřednictvím určitých projektů rozšiřuje poznatky žáků. Projektové vyučování je velmi efektivní metoda, ale není schopna nahradit běžný výklad, slouží spíše k motivaci žáků, rozšíření kvality učení a doplnění již dosavadních znalostí zábavnou formou. Je založena na řešení komplexních teoretických a praktických problémů, které závisí na aktivitě žáků.⁸⁰

Projektovou výuku lze zařadit na úvod probírané látky, ale také k procvičování poznatků nebo k závěrečnému prověření dovedností žáka. Zároveň lze tuto výukovou metodu použít ke sjednocení osvojených poznatků z více předmětů.

Projekt je promyšlený školní úkol zaměřený na praktické použití, který doplňuje běžný výklad v hodinách. Projekty lze rozdělit na:⁸¹

- krátkodobé projekty
- jednooborové projekty
- projekty domácí
- národní projekty
- dlouhodobé projekty
- mezioborové projekty
- projekty školní
- mezinárodní projekty

⁷⁸ JANOVSÝ, A. a kol. *Základy didaktiky dějepisu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984, s. 170–176

⁷⁹ VYBÍRAL, M. *Od zkušenosti k poznání. Projekty, dramatická výchova a konstruktivismus s dětmi ve věku 7–12 let*. Plzeň 1996, s. 5.

⁸⁰ VALENTA, J. a kol. *Pohledy: projektová metoda ve škole a za školou*. Praha: Ipos Artama, 1993, s. 5
 VYBÍRAL, M. *Od zkušenosti k poznání. Projekty, dramatická výchova a konstruktivismus s dětmi ve věku 7–12 let*. Plzeň 1996, s. 48. ČAPEK, R. *Moderní didaktika, lexikon výukových a hodnotících metod*. Praha: Grada, 2015, s. 376–377. SKALCOVÁ, J. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. 2. vyd. Praha: Grada, 2007, s. 234.

⁸¹ DVOŘÁKOVÁ, M. *Projektové vyučování v české škole*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2009.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část bakalářské práce obsahuje začlenění tématu novokřtěnců do výuky, a to projektovou metodou. Jsou zde vypracovány dva pracovní listy (příloha 1a, 2a), které rozvíjí žáka v již získaných vědomostech a novokřtěnecké problematice.

4.1 Projekt novokřtění ve výuce

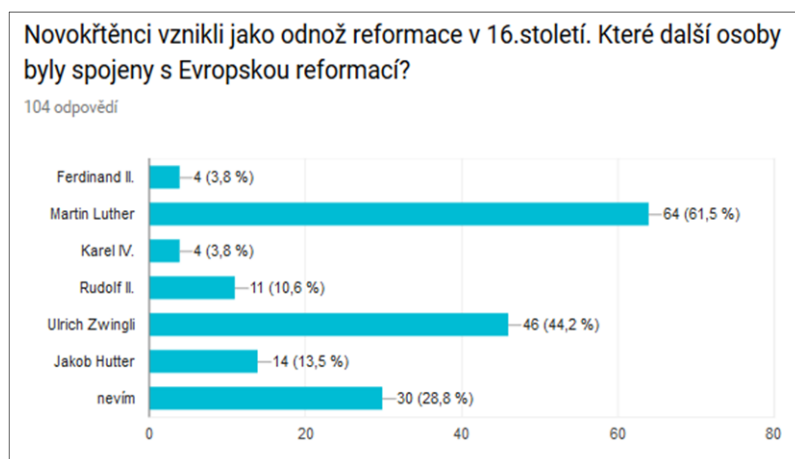
V rámci ŠVP ZŠ se dějepis na základních školách vyučuje na II. stupni a na většině základních škol jsou mu věnovány dvě hodiny týdně. Katolická reformace se vyučuje na každé základní škole jako jedno ze základních témat, proto by měli být novokřtění alespoň zmíněni v rámci tohoto tématu. Reformace se podle ŠVP ZŠ probírá na konci 7. třídy, popřípadě na začátku 8. třídy, proto je tento projekt koncipován pro žáky těchto tříd.

4.1.1 Dotazníkové šetření – novokřtění

Po vypracování rešeršní části a úvodu didaktické části byl vytvořen dotazník, který měl za úkol zjistit, jaké povědomí má široká veřejnost o novokřtěncích. Respondenti byli osloveni především prostřednictvím sociální sítě. Respondenti byli především z řad studentů vysoké školy ve věku 20–26 let, ale vyskytly se zde odpovědi od několika středoškoláků, učitelů nebo ostatních pracujících lidí. Dotazník vyplnilo celkem 132 respondentů.

Nejzajímavější bylo spojení otázek: „*Slyšel/a jste o reformaci katolické církve?*“ a „*Setkal/a jste se s pojmem novokřtěnc (habán, anabaptista)?*“ Předpoklad zde byl, že více lidí je seznámeno s pojmem reformace než s pojmem novokřtěnc. Z výsledků dotazníku vyplynulo, že 79 % respondentů se setkala s pojmem reformace, ale pouze 55 % s výrazem novokřtěnc. Na základní otázku ohledně postoje novokřtěnců ke křtu zvolilo 44 % lidí odpověď „*Lidé, kteří neuznávali křest dětí*“, ale 35 % zvolilo odpověď *nevím*. Výsledky ukázaly, že v testovaném souboru nebyla velká povědomost o tom, kdo byli novokřtění a čím se zabývali. Následné vyhodnocení dotazníku ukázalo, že téma novokřtěnců je svým působením regionální. V okrese Břeclav pouze 30 % respondentů neslyšelo pojem novokřtěnc.

Otázka zaměřená na osoby spojené s reformací (obr. 4) přinesla zajímavé výsledky, kdy nejvíce lidí vnímá ve spojení s reformací pouze dva nejznámější reformátory, ačkoli mezi správné odpovědi patří i Ferdinand II. a Rudolf II., kteří byli proti reformaci.

Obr. 4 Graf odpovědi na otázku z dotazníku

4.1.2 Pracovní list do hodiny

Byl vytvořen návrh pracovního listu, který lze využít k prohloubení znalostí tématu novokřtěnců v Mikulově. Novokřtění žili v Mikulově více než sto let, proto by se jim měla věnovat alespoň jedna hodina v rámci výuky reformace.

Novokřtění by měli být zařazeni do školních osnov převážně na školách, které leží v oblasti původních sídel novokřtěnců. Měla by se jim věnovat alespoň jedna celá hodina, kde by se žáci dozvěděli základní informace o novokřtěncích, důležitých vůdcích, jejich keramice a řemeslech. Na procvičení této problematiky je v příloze přiložen pracovní list do hodiny (příloha 1a), který reflektuje již získané informace.

Zásluhou korigované praxe neboli kontrolovaného procvičování žák získává téměř všechny své znalosti, proto se procvičování řadí mezi povinnou vyučovací metodu. Při procvičování musí učitel nejprve podrobně popsat, co mají žáci dělat, poté jim poskytnout písemné zadání, popřípadě i písemný postup. Před začátkem práce je velmi důležité, aby každý žák věděl, jak má pracovat. Při samostatné práci žáků je zapotřebí, aby učitel během jejich práce kontroloval třídu a usměrňoval pracovní tempo žáků.⁸²

Pracovní listy mohou obsahovat různé variace příkladů, otázek, praktických úkolů, ale také mohou obsahovat krátká shrnutí probírané látky. Při vytváření pracovních listů je velmi důležitá dobře odstupňovaná obtížnost práce. Prvních několik úkolů či otázek by mělo být jednoduchých, aby žákovi dodaly sebedůvěru v daném tématu. Geoffrey Petty nedoporučuje úkoly, ve kterých učitel žáka nachytá. Velmi přínosné pro pracovní listy jsou otevřené otázky, které zpomalí i ty nejrychlejší žáky. Učitel by se měl snažit, aby pracovní listy byly zajímavé, psané na počítači s použitím obrázků či fotografií. Velmi důležitá je komunikace mezi učiteli,

⁸² PETTY, G. *Moderní vyučování*. 6., rozš. a přeprac. vyd. Přeložil Jiří Foltýn. Praha: Portál, 2013. s. 141–143.

kteří využívají pracovní listy, jelikož příliš mnoho pracovních listů vyvolává u žáků nudu a odpor k práci.⁸³

Tento pracovní list je určen na procvičení již zmíněné problematiky ve vyučovací hodině. Jelikož pracovní list obsahuje sedm cvičení, není možné, aby žáci tento list zvládli jen jako krátké opakování. Pracovní list jako procvičení do hodin by proto měl být zpracován ve skupinkách, kdy si žáci mohou dohledat podrobnější informace, které se nedozvěděli v hodině dějepisu. Propojením skupinové práce a pracovního listu se klasický historický výklad obohatí. Zároveň se propojí několik vyučovacích metod, které podle Roberta Čapka v knize *Moderní didaktika, lexikon výukových a hodnotících metod* vedou k všestrannému rozvoji žáka a jeho motivaci k přípravě na hodinu či aktivnímu zapojení v hodinách.

Skupinová práce nese název pro činnost, ve které spolupracují tři a více žáků. Jako každá vyučovací metoda má skupinová práce výhody i nevýhody. Mezi výhody se řadí rozvoj komunikace mezi žáky, vzájemné učení a posílení vztahů a klima třídy. Skupinová práce je mnohem zajímavější a zábavnější, jelikož se žáci ve skupině motivují navzájem, práce je aktivní a umožňuje rozvoj méně komunikativních žáků, kteří se ve skupině snadněji nechají přimět k práci. Definice skupinové práce podle knihy *Moderní vyučování: „Při skupinové práci jsou stanoviska žáků oceňována a akceptována, při výkladu jsou ignorována. Pro učitele z toho plynou důležité závěry, zejména pro ty z nich, kteří vyučují odborníky, či pro ty, kdo se pokoušejí měnit postoje a názory žáků a zbavovat je předsudků.“* Skupinová práce se ale nedá využít vždy, jelikož ve skupině žák neprojeví tolik své tvořivosti, proto se musí skupinová práce využít s rozmyslem a ne příliš často. Také je velmi dobrá pro plnění různých úkolů, které mohou mít všechny skupiny stejné, což vede k soupeření skupin.⁸⁴

Jak již bylo zmíněno, pracovní list má sedm úloh, které jsou zaměřeny na rozvoj znalostí o novokřtěncích v Mikulově a katolické reformaci. Geoffrey Petty nabádá ve své knize, aby úkoly v pracovních listech byly odstupňovány podle obtížnosti. V mém pracovním listě jsem proto začala velmi jednoduchou osmisměrkou, která je spíše hravá a žáky seznámí s důležitými pojmy a jmény, které se vztahují k novokřtěnecké problematice. Jejím úkolem je žáky namotivovat k další práci. Druhý úkol je již obtížnější než úkol předešlý, kdy žáci musejí doplnit slova do textu. Některá jména či pojmy žáci mohou využít z již zmíněného prvního cvičení. V této doplňovačce žáci předvedou své znalosti v oblasti novokřtěnců, ale také je zde zmínka o předešlých snahách reformace, o kterou se snažil Jan Hus. Toto jméno je zde

---

⁸³ PETTY, G. *Moderní vyučování*. 6., rozš. a přeprac. vyd. Přeložil Jiří Foltýn. Praha: Portál, 2013. s. 145–146.

⁸⁴ ČAPEK, R. *Moderní didaktika, lexikon výukových a hodnotících metod*. Praha: Grada, 2015. s. 397. PETTY, G. *Moderní vyučování*. 6., rozš. a přeprac. vyd. Přeložil Jiří Foltýn. Praha: Portál, 2013. s. 174–177.

uvedeno, aby si žáci uvědomili spojitosti, které se naučili v rámci jiného tématu. Ačkoli se může zdát úkol číslo tři jednoduchý, jelikož je krátký, věřím, že studenti si nad tímto úkolem budou lámat hlavu. V úkolu jsou zmíněny tři přesmyčky, což jsou slova vzniklá prohozením písmen z původního slova. Tyto anagramy skrývají slova: anabaptismus, Martin Luther a Bílá hora. Čtvrté a páté cvičení spolu souvisí. Ve čtvrtém cvičení musejí žáci spojit dva pojmy, které k sobě patří. Úkol slouží k uvědomění si pojmů, které k sobě neodmyslitelně patří – a zároveň prohlubují žákovi znalosti v tématu reformace a novokřtění. Tento úkol lze zařadit do přiřazovacích metod, kde je úkolem žáků správně přiřadit jevy, prvky a procesy.⁸⁵ Pátý úkol je složen ze tří obrázků významných osob 16.–17. století, a to Martin Luther, Rudolf II. a František z Ditrichštejna. Žáci mají za úkol přiřadit k obrázku správné jméno, cvičení je ulehčeno předešlým cvičením, kdy jsou zde všechna tři jména zmíněna. V úkolu číslo šest je znázorněna mapa se zvýrazněnými hranicemi České republiky a většími evropskými městy. Žáci mají znázornit přibližnou cestu, odkud se novokřtění dostali na jižní Moravu (lze uznat cestu Münster – Curych – jižní Morava, ale také Curych – jižní Morava). Mapa jako didaktický prostředek je velmi důležitá, jelikož umožňuje pestré a zajímavé aktivity pro žáky, vizualizaci učiva, ale také se žáci naučí orientaci v mapách, kterou by měli umět z hodin výukového předmětu zeměpis.⁸⁶ Proto lze tuto didaktickou metodu brát také jako prostředek propojení více výukových oborů. Posledním úkolem je tzv. hřebenovka, která nejlépe reflektuje znalosti žáků. Nejprve žáci musejí odpovědět na otázky, které jsou uvedeny pod křížovkou, poté zadané slovo uvést do křížovky a po vyplnění celé hřebenovky vybrat písmena, která náleží do červeně zabarvených políček. Z těchto písmen žáci utvoří tajenku, kterou po vyskloňování doplní do věty: *Novokřtění se snažili o obnovu původního významu ...tajenka (evangelium) ..., proto neuznávali dětský křest.* Tato tajenka zdůvodňuje základní myšlenky novokřtěnectví.

Podle mého názoru by tento pracovní list měl být pro žáky přínosný v tématu novokřtění a reformace. Nelze přesně určit, kolik času tento list žákům zabere, ale jelikož byl tento pracovní list vypracován pro skupinky, odhaduji, že by mohl být vyplněn během poloviny vyučovací hodiny. Dle časových možností by na konci hodiny, popřípadě na začátku další hodiny, měl učitel dějepisu shrnout správné odpovědi.

---

⁸⁵ ČAPEK, R. *Moderní didaktika, lexikon výukových a hodnotících metod.* Praha: Grada, 2015. s. 384.

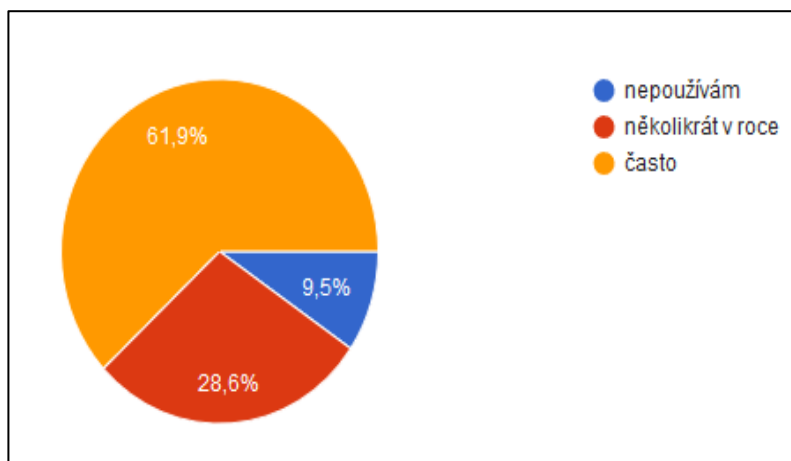
⁸⁶ ČAPEK, R. *Moderní didaktika, lexikon výukových a hodnotících metod.* Praha: Grada, 2015. s. 107.

4.1.3 Dotazníkové šetření – hodnocení pracovních listů

Po vypracování pracovního listu do hodiny byl vytvořen dotazník, který měl za úkol zjistit, jaký názor na tento pracovní list mají učitelé ZŠ. Respondenti byli osloveni e-mailem. Dotazník vyplnilo celkem 21 respondentů.

Otázka „*Odkud pocházíte?*“ byla zásadní pro další otázky, jelikož ve spojení s otázkou „*Je téma novokřtěnců v osnovách Vaší školy?*“ ukazuje, kde se toto téma vyučuje. Předpoklad byl, že se téma novokřtěnců vyučuje na jižní Moravě, tedy v okolí, kde se vyskytovali. Z respondentů 47,6 % odpovědělo záporně na otázku „*Je téma novokřtěnců v osnovách Vaší školy?*“ Jen ve 33,3 % jsou novokřtěnci v osnovách školy a 19 % respondentů na tuto otázku odpovědělo „*nevím*“, jelikož byli osloveni také učitelé jiných aprobací než dějepis. Pouze 12 respondentů vyučuje dějepis na ZŠ. Osm respondentů pochází z okresu Břeclav, z toho 4 respondenti vyučují dějepis, ale pouze na dvou ZŠ jsou v osnovách zařazeni novokřtěnci.

Další otázka zněla „*Jak často využíváte ve Vašich hodinách pracovní listy?*“ (obr. 5) Tato otázka měla potvrdit, že pracovní listy jsou používanou metodou. Z grafu jde vidět, že až 61,9 % respondentů pracovní listy používá často.

Obr. 5 Graf odpovědi na otázku z dotazníku

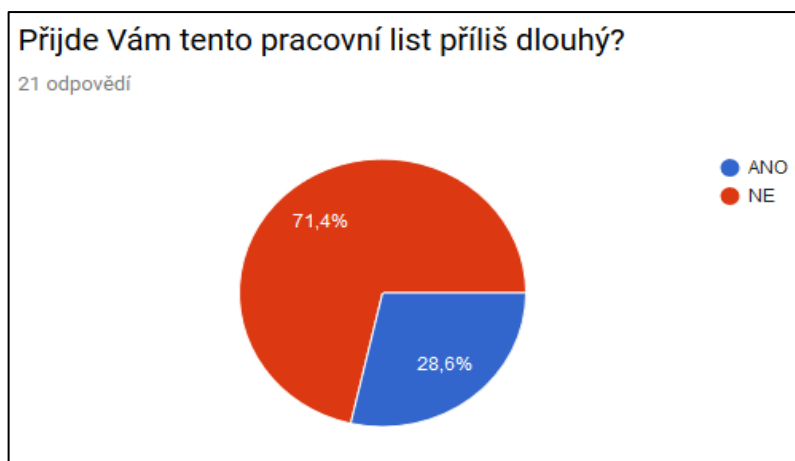
Pracovní list je složen ze 4 stran, ke každé straně byla položena otázka „*Myslíte, že byste využil/a tento list ve Vaší hodině?*“ Respondenti měli pro vyjádření svých preferencí k dispozici stupnici od 1 do 5 (obr. 6). Strana č. 2 byla podle respondentů nejzajímavější ze všech listů (8 x stupeň 2), naopak nejméně se jim líbila strana č. 3, která obsahuje mapu.

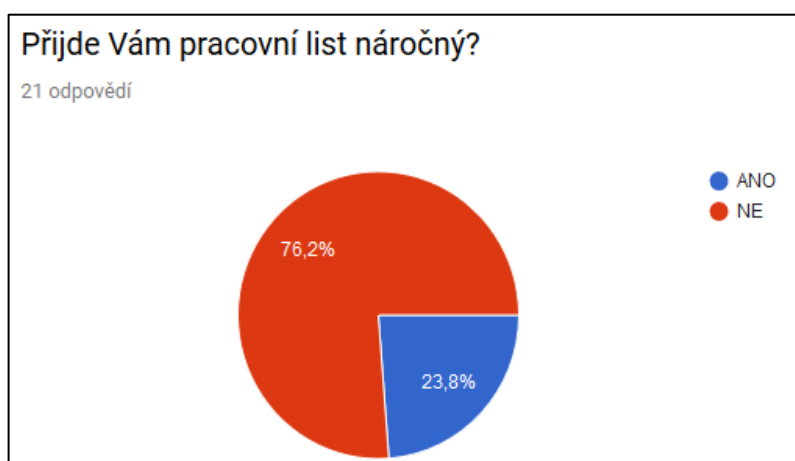
	1	2	3	4	5	
určitě ano	☐	☐	☐	☐	☐	určitě ne

Obr. 6 Stupnice hodnocení

Z následujících grafů (obr. 7, obr. 8) vyplývá, že vytvořený pracovní list je pro žáky ZŠ přiměřeně dlouhý a náročný.

Obr. 7 Graf odpovědi na otázku z dotazníku

Obr. 8 Graf odpovědi na otázku z dotazníku

4.1.4 Exkurze „Po stopách novokřtěnců“

Mezi formy vyučování dějepisu patří exkurze, která probíhá mimo školní prostředí. Podle autorů publikace *Pedagogický slovník* je exkurze definována jako: „*Skupinová návštěva významného nebo zajímavého místa či zařízení, která má poznávací cíl. Jedna z organizačních forem výuky konaných v mimoškolním prostředí, má přímý vztah k obsahu vyučování. Ilustruje, doplňuje, rozšiřuje žákovu zkušenost.*“⁸⁷ Exkurze poskytuje žákům využití přímého pozorování předmětů a jevů, s nimiž se seznámili při výuce dějepisu. Exkurze jsou plánovány nejčastěji do muzeí, galerií, archivů a na významná historická místa a památníky. Velmi přínosné je sdílet žákům základní historické informace v hodinách, aby exkurze rozvíjela vědomosti, které žáci již znají. Kontakt s dobovými, hmotnými či písemnými prameny rozvíjí žáka, ale také povzbuzuje jeho zájem o historii.⁸⁸

Mimoškolní formy vyučování poskytují žákovi možnost samostatně si ověřit poznatky, které získal během vyučování, což vede k úzkému spojení teorie s praxí. Učitel pořádající historickou exkurzi by měl přesně vědět, zda bude exkurze obecná či regionální, jelikož vztah mezi těmito pojmy vede k pochopení vztahu mezi národními a regionálními dějinami. Učitel by měl na exkurzi uplatnit také další vyučovací formy, které nelze využít při výuce ve třídě.⁸⁹

Exkurze lze rozdělit podle jejího umístění v hodině na exkurzi úvodní nebo také předběžnou, exkurzi výkladovou a exkurzi závěrečnou. Každá z těchto uvedených exkurzí je specifická a volba záleží převážně na probírané látce. Exkurze v Mikulově je určena pro 7. a 8. třídu jako závěrečná exkurze, která je zaměřena na zopakování a fixaci získaných poznatků především z regionálních dějin.⁹⁰

Plánování exkurze je velmi důležité. Nejprve se musí určit cíl, kterého mají žáci po absolvování exkurze dosáhnout.⁹¹ Cílem exkurze „Po stopách novokřtěnců“ je zopakovat již známé vědomosti v problematice katolické reformace a novokřtěnců a dále rozvíjet žákovy vědomosti pomocí návštěvy Regionálního muzea v Mikulově a novokřtěnecké stezky.

---

⁸⁷ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013, s. 84.

⁸⁸ MEJSTŘÍK, V. a kol. *Stati z metodiky vyučování dějepisu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958, s. 166. MEJSTŘÍK, V. a kol. *Metodika dějepisu jako učebního předmětu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964, s. 328. ČAPEK, V. *Didaktika dějepisu II*. Praha 1985, s. 249. JULÍNEK, S. *Úvod do teorie a praxe výuky dějepisu*. Brno 1995, s. 103.

⁸⁹ MEJSTŘÍK, V. a kol. *Metodika dějepisu jako učebního předmětu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964, s. 319, 329

⁹⁰ JULÍNEK, S. *Základy oborové didaktiky dějepisu*. Brno 2004, s. 155. MEJSTŘÍK, V. a kol. *Stati z metodiky vyučování dějepisu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1958, s. 329. ČAPEK, V. *Didaktika dějepisu II*. Praha 1985, s. 250.

⁹¹ MEJSTŘÍK, V. a kol. *Metodika dějepisu jako učebního předmětu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964, s. 329–330.

V Mikulově vznikl projekt, který připomíná novokřtěneckou historii. Byla také vytvořena naučná stezka pojmenovaná *Po stopách novokřtěnců*, která byla využita k vytvoření zmiňované exkurze. Manažerkou projektu je Kateřina Korandová z Městského úřadu Mikulov, která uvedla: „Projekt je přínosný nejen provázaností jednotlivých aktivit, ale hlavně tím, že seznamuje širší veřejnost s významným tématem novokřtěnců. Toto téma nebylo dosud v Mikulově a okolí takto systematicky zmapováno.“⁹² K počátkům projektu patřila monografie Milady Rigasové z Regionálního muzea v Mikulově. Texty byly poté využity pro naučnou stezku, která se skládá z několika informačních panelů (obr. 9). Pro znázornění života novokřtěnců byla na stezce umístěna dřevěná skulptura vinaře v životní velikosti (obr. 10). Jako další byl vytvořen leták v českém a německém jazyce, který provází návštěvníky stezkou.

Obr. 9 Ukázka dřevěného panelu na ulici 1. května

⁹² Zpravodaj města Mikulov [online]. 2018 [cit. 2018-03-28]. Dostupné z: <http://zpravodajmikulov.cz/archiv-aktualit/2834-mikulov-si-pripomina-historii-novokrtencu>

Obr. 10 Dřevěná skulptura novokřtěneckého vinaře na ulici 1. května

Žáci se rozdělí do skupinek a společně budou vypracovávat pracovní list nazvaný Po stopách novokřtěnců (příloha č. 2a), stejně jako stezka, po které se žáci vydají. Pracovní list je tvořen několika otázkami, které musejí žáci po dobu exkurze vyplňovat, k tomu jim pomohou texty na zastaveních stezky.

Jako první úkol v pracovním listě je mapa, kudy povede zmíněná exkurze, která začne návštěvou Regionálního muzea v Mikulově nacházejícího se na zámku. Zde se žáci dozvědí historii Mikulova, na kterou navazuje další část exkurze, která vede po novokřtěnecké stezce s pěti panely. V prvním úkolu mají žáci zakreslit cestu a doplnit legendu mapy, kde dopíší název tabule ke každému číslu v mapě. Číslo tabule na stezce odpovídá číslu v mapě. V druhém cvičení je několik otázek, které mají žáci doplnit. Všechny odpovědi žáci naleznou na zmíněných dřevěných panelech. Některé odpovědi jsou napsány přímo v textu, jiné musejí žáci vyčíst z obrázků (otázka: *Co bylo ve znaku tiskárny v Mikulově?*). Pracovní list obsahuje pomocné obrázky, například k otázce, kde se nachází první panel, je přidána kresba Ditrichštějnské hrobky. Zajímavou otázkou je: *Jaký hudební nástroj je v erbu Lichtenštejnů?*, kde žáci nejen doplní hudební nástroj, ale také musí zapojit tvořivost a dokreslit část erbu. Úkol

číslo tři obsahuje dva portréty významných novokřtěneckých vůdců, ke kterým musí žáci doplnit jméno, město a datum narození. Veškeré údaje žáci opět vyčtou z dřevěných panelů. Čtvrtý úkol je velmi jednoduchý, po přečtení textu na panelech by měli být žáci schopni rozpoznat, které ze tří slov nevystihuje novokřtěnce. Posledním úkolem, kdy žáci musí uvést historické události, je časová osa, kam doplní informace nejen z tabulí, ale i ze svých vlastních vědomostí. Časová osa nebo také časová přímka je jedna z vyučovacích metod, kde žáci dokáží dobře systematizovat své poznatky. Díky orientaci v časové ose jsou žáci schopni lépe začlenit události a osobnosti do historického kontextu. Tato vyučovací metoda není přínosná jen pro vyučovací předmět dějepis, ale také lze zakreslit zeměpisné, matematické a fyzikální objevy nebo slavné spisovatele či hudebníky.⁹³

Jak již bylo uvedeno v předchozím textu, Geoffrey Petty doporučuje alespoň jednu otevřenou otázku, proto byla do pracovního listu zařazena otázka: *Co se vám na exkurzi nejvíce líbilo a nelíbilo?* V ní žáci zhodnotí klady a zápory této exkurze. Velmi přehledně je místo pro odpovědi rozdělené na klady a zápory.

Myslím si, že exkurze by pro žáky mohla být nejen přínosná, ale také příjemná a zábavná. Jelikož se novokřtěnci týkají regionálních dějin, předpokládám, že tyto pracovní listy využijí spíše školy v blízkém okolí Mikulova. Mikulov je poměrně přístupný pro všechny okolní vesnice a městečka, jelikož do Mikulova jezdí mnoho autobusů a vlaků ze všech světových stran. Cesta z vlakového či autobusového nádraží by žákům zabrala přibližně 20 minut. První zastávkou je Regionální muzeum v Mikulově⁹⁴, kde by se žáci zdrželi hodinu až hodinu a půl, avšak to je pouze orientační čas. Po návštěvě RMM by měla nastat krátká pauza na svačinu, která by proběhla v zámecké zahradě, jelikož je volně přístupná a zároveň je tam mnoho míst k sezení. Po krátké svačině by exkurze pokračovala stezkou „Po stopách novokřtěnců“, která začíná u Ditrichštějnské hrobky, kde se nachází první dřevěný panel. Odtud by žáci pokračovali směrem na ulici 1. května a poté směrem k mikulovskému lomu. Poslední cedule se nachází v blízkosti lomu a pod Svatým kopečkem. Tam by učitel vybral podepsané pracovní listy, které poté zkontroluje a s žáky projde v následující hodině dějepisu. U posledního panelu exkurze končí a následuje přesun na autobusové či vlakové nádraží.

---

⁹³ ČAPEK, R. *Moderní didaktika, lexikon výukových a hodnotících metod*. Praha: Grada, 2015. s. 232.

⁹⁴ Dále jen RMM

5 Závěr

Bakalářská práce Novokřtění v Mikulově ve výuce dějepisu je náročná jak svou teoretickou, tak i praktickou částí. Cílem práce bylo napsat ucelený text o novokřtěncích a poté zapojení této nábožensko-sociální sekty do vyučování. Těchto cílů bylo postupně dosaženo ve třech částech práce, která je rozdělena na teoretickou část (historická a didaktická) a praktickou část, ve které je zapojena teoretická část do školství. Teoretická část historická popisuje historický kontext působení novokřtěnců v Mikulově v rámci tehdejší doby a zároveň v této části jsou shrnuty poznatky od několika autorů, kteří se novokřtění zabývají, jako jsou například Jiří Pajer, Růžena Hrbková, Vít Vlnas, Simona Vlčková a mnoho dalších. Tímto část představuje ucelený přehled o novokřtěneckém působení včetně ukázek jejich keramiky. Teoretická část didaktická je zaměřena na popsání metodiky výuky dějepisu, kde bylo využito mnoho publikací zabývajících se obecnou metodikou nebo také metodikou dějepisu.

Praktická část je zaměřena na zapojení novokřtěnců do výuky, byly vypracovány dva pracovní listy. Tyto pracovní listy jsou velmi rozmanité a obsahují mnoho úloh na rozvoj již dosavadních znalostí na toto téma. V přílohách je vždy pracovní list pro žáky (příloha 1a, 2a), ale také správně vyplněný pracovní list (příloha 1b, 2b).

Byla provedena dvě dotazníková šetření. První s cílem zmapovat, v jakém povědomí veřejnosti je novokřtěnecké téma, ve druhém byly učitelům rozeslány pracovní listy do výuky pro zpětnou vazbu. Výsledky potvrdily předpoklad, že novokřtěnectví není mezi lidmi známé, a o něco známější je téma reformace. Druhý dotazník byl přínosnější než první dotazník, jelikož někteří učitelé poslali zpětnou vazbu nejen prostřednictvím dotazníkového šetření, ale také emailem. Po zpracování zpětné vazby byly opraveny nejasnosti v pracovním listě. Jedna z odpovědí zmiňovala, že novokřtěnectví je zapojeno do jejich školských osnov, ale kvůli časové tísni nelze novokřtěnectví probírat příliš podrobně.

Výsledky bakalářské práce by mohly najít praktické využití přímo ve výuce dějepisu na školách v oblasti působení novokřtěnců (Břeclavsko). Teoretická část historická by mohla sloužit jako ucelený zdroj informací o novokřtěncích pro vypracování přípravy hodiny a nastudování potřebných informací pro učitele. Pracovní listy lze využít jako jednu z alternativních výukových metod, která obohatí výkladovou metodu a aktivně zapojí žáky do tématu novokřtěnectví. V bakalářské práci jsou vypracovány dva druhy pracovních listů, do hodin a na exkurzi do Mikulova. Pracovní listy byly vypracovány pro žáky na II. stupni ZŠ, avšak lze tyto listy využít také na gymnáziích popřípadě také na středních školách.

Použité prameny

1. MZA Brno, Urbář mikulovského panství I. z r. 1560, F 18 Hlavní registratura Ditrichštejnů, inv. č. 6793
2. MZA Brno, Urbář mikulovského panství II. z r. 1560, F 18 Hlavní registratura Ditrichštejnů, inv. č. 6792
3. MZA Brno, Urbář mikulovského panství z r. 1574, F 18 Hlavní registratura Ditrichštejnů, inv. č. 6794.

Použitá literatura

1. BRICHTOVÁ, D. *Zámek Mikulov*. Mikulov: Regionální muzeum v Mikulově. 2002, 58 s. ISBN 80-85088-13-4.
2. CLASEN, C. P. *Anabaptism; a Social History, 1525–1618: Switzerland, Austria, Moravia, South and Central Germany*. Ithaca: Cornell University Press, 1972. 532 s.
3. ČAPEK, R. *Moderní didaktika, lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. 608 s. ISBN: 978-80-247-3450-7.
4. ČAPEK, V. *Didaktika dějepisu II*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1988. 388 s.
5. ČEREŠŇÁK, B., VÁLKA, J. *Přehled dějin Moravy II*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 240 s.
6. ČERNÝ, J., KLEIBEROVÁ, P. *Glaidt, Hubmaier, Spittelmaier: tři texty mikulovských novokřtěnců*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. Beiträge zur deutschmährischen Literatur. 60 s. ISBN:978-80-244-2863-5.
7. DVOŘÁKOVÁ, M. *Projektové vyučování v české škole*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2009. 158 s. ISBN 978-80-246-1620-9.
8. EDGAR, E. *Habánská keramika*, Praha: Smíchov: Alois Dyk, 1918, 35 s.
9. GERŠIC, M. *290 let existence suverénního lichtenštejnského knížectví*. JM roč. 45, sv. 48. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2009, s. 264–266. ISSN:0449-0436.
10. HRBKOVÁ, R. *Habánská keramika*. Olomouc: Kraj. nakl., 1957. 6 s.
11. HRBKOVÁ, R. *Habáni na Moravě*. Olomouc: Vlastivědný ústav, 1972. 18 s., [9] s. obr. příl.
12. JANOVSKEJŠÍ a kolektiv. *Základy didaktiky dějepisu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984, 254 s. Učebnice pro vysoké školy.
13. JANOUSKOVÁ, J. *Ditrichštejnské pohřby ve svatovítské katedrále*. In: Kardinál František z Ditrichštejna a jeho doba. XXIX. mikulovské sympozium, 11.–12. října 2006. Mikulov: MZA Brno, SOA Břeclav se sídlem v Mikulově, 2006 s. 185–196.
14. JULÍNEK, S. *Úvod do teorie a praxe výuky dějepisu*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity, 1995. 155 s. ISBN 8021012250.
15. JULÍNEK, S. a kol. *Základy oborové didaktiky dějepisu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 275 s. ISBN 8021034955.
16. KALESNÝ, F. *Habáni na Slovensku*, Bratislava: Tatran 1981. 374 s. ISBN 61-213-81.

17. KOVÁŘ, M. *Novokřtění na dominiu pánů z Hradce*. Kovář, Milan. In: *Poslední pání z Hradce*. České Budějovice: Jihočeská univerzita 6, 1998, s. 387–400.
ISBN 978-80-7277-444-9.
18. KUDĚLKOVÁ, A., ZEMINOVÁ, M. *Moravská a slovenská habánská keramika*, Katalog výstavy Brno-Praha, 1955–1956.
19. LANDSFELD, H. *Habánská keramika a lidová hrnčina: expozice ze sbírek manželů Landsfeldových*. Strážnice: Ústav lidového umění, 1995. 20 s.
20. LOUKOTOVÁ, A. *Moravští novokřtění a usedlost Alinkov v raném novověku* [online]. Brno, 2016. [cit. 2018-03-28]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/npk21/Moravsti_novokrtenci_a_usedlost_Alinkov_v_ranem_novoveku.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.
21. MACHÁT, F. *Společenské řády Novokřtěnců na Moravě*. ČČH. č 6. Praha: Historický ústav Akademie věd ČR, 1897s. 349–358. ISSN:0862-6111.
22. MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. 219 s.
ISBN 80-7315-039-5.
23. MEJSTRÍK, V. a kol. *Metodika dějepisu jako učebního předmětu: učebnice pro pedagogické fakulty*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964, 371 s.
24. MEJSTRÍK, V. a kol. *Stati z metodiky vyučování dějepisu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958, 304 s.
25. PAJER, J. *Novokřtěnské fajánse ze Strachotína*. Mikulov: Regionální museum, 2001. 175 s. ISBN 80-85088-11-8.
26. PAJER, J. *Novokřtění v přiznávacích berních listech moravské šlechty*. Časopis Matice moravské 124, č. 2. Brno: Matice moravská, 2005. s. 451–462. ISSN:0862-3384.
27. PAJER, J. *Studie o novokřtěncích*. Strážnice: Etnos 2006. 233 s.
ISBN:978-80-900300-8-4.
28. PAJER, J. *Novokřtěnské fajánse z Moravy 1593–1620: soupis dokladů z institucionálních a privátních sbírek*. Strážnice: Etnos, 2011. 86 s.
ISBN 978-80-904622-2-9.
29. PÁNEK, J. *Moravští novokřtění. Společenské a politické postavení předbělohorských heretiků, sociálních reformátorů a pacifistů*. ČČH 92, č. 2. Praha: Historický ústav Akademie věd ČR, 1994, s. 242-256. ISSN:0862-6111.
30. PETTY, G. *Moderní vyučování*. 6., rozš. a přeprac. vyd. Přeložil Jiří Foltýn. Praha: Portál, 2013, 562 s. ISBN 978-80-262-0367-4.

31. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013, 395 s. ISBN 978-80-262-0403-9.
32. RICHTER, V. ed. *Mikulov*. Brno: BLOK, 1971. 310 s.
33. SEĎOVÁ, M. *Počátky habánského hrnčířství na Moravě se zvláštním zřetelem k její severní části* [online]. Olomouc, 2011 [cit. 2018-03-28]. Dostupné z: https://theses.cz/id/6wnivc/BP_Finln_verze.pdf. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci.
34. SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. 1. vyd. Praha: ISV, 1999. 292 s. ISBN 80-85866-33-1.
35. SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. 2. vyd. Praha: Grada, 2007. 322 s. ISBN 978-80-247-1821-7.
36. STUHLÍKOVÁ, I. JANÍK, T. et al. *Oborové didaktiky: vývoj, stav, perspektivy. Syntézy výzkumu vzdělávání, svazek 2*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 465 s. ISBN 978-80-210-7769-0.
37. SVOBODA, M., BRICHTOVÁ, D. *Mikulov*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013. 450 s., [16] s. obr. příl. ISBN:978-80-7422-262-7.
38. VALENTA, J. a kol. *Pohledy: projektová metoda ve škole a za školou*. Praha: Ipos Artama, 1993. 61 s. ISBN 80-7068-066-0.
39. VÁLKA, J. *Dějiny Moravy. Díl 2. Morava, reformace renesance a baroka. Země a lid*, svazek 6. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost. 1995, 275 s. ISBN 80-85048-62-0.
40. VÁLKA, J. *Doba náboženské koexistence a tolerance*. Přerov: Muzeum Komenského, 1995. 19 s.
41. VLČKOVÁ, S. *Novokřtěnské školství a jeho význam v kultuře předbělohorské Moravy*. VVM 49. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1988, s. 45–55. ISSN:0323-2581.
42. VLNAŠ, V. *Novokřtěnci v Münsteru*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. 232 s. ISBN:80-7106-505-6.
43. VYBÍRAL, M. *Od zkušenosti k poznání. Projekty, dramatická výchova a konstruktivismus s dětmi ve věku 7–12 let*. Plzeň: Pedagogické centrum 1996. 48 s.
44. ZEMEK, M. *Pokrokové prvky jihomoravských habánů*. Jižní Morava sv. 15. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1979, s. 166 ISSN:0449-0436.

Internetové zdroje

1. *Moravští novokřtěníci a Jednota bratrská: Vztah a styky moravských novokřtěníců a Jednoty bratrské* [online]. 2004 [cit. 2018-03-28]. Dostupné z: <http://www.david-zbiral.cz/novokrjb.htm>.
2. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2017. [cit. 2018-03-28]. 166 s. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>.
3. *Zpravodaj města Mikulov* [online]. 2018 [cit. 2018-03-28]. Dostupné z: <http://zpravodajmikulov.cz/archiv-aktualit/2834-mikulov-si-pripomina-historii-novokrtencu>.

PŘÍLOHY

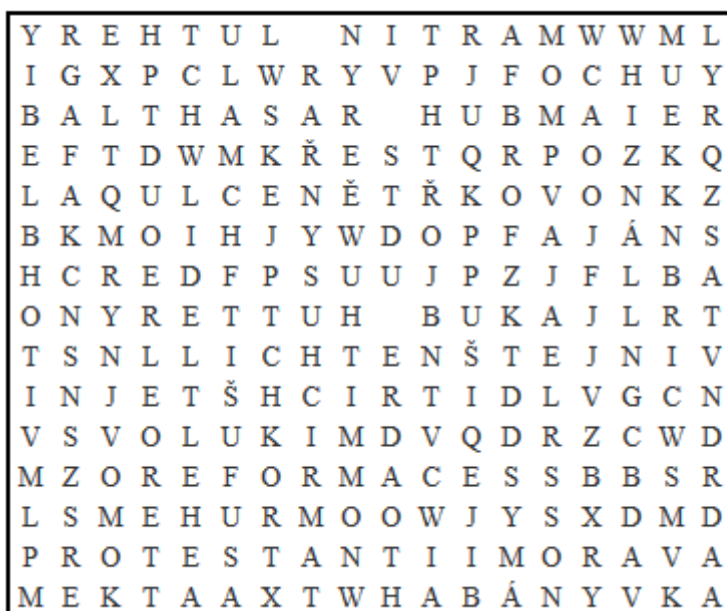
Seznam příloh

Příloha 1a	Pracovní list do hodiny
Příloha 1b	Pracovní list do hodiny – správné odpovědi
Příloha 2a	Pracovní list exkurze
Příloha 2b	Pracovní list exkurze – správné odpovědi

Pracovní list

Novokřtění-reformace

1) V osmisměrce jsou schována slova, která jsou spojena s novokřtění a reformací. Pokuste se nalézt všech 13 pojmu.

Balthasar Hubmaier
 Martin Luther
 Lichtenštejni
 Ditrichštejni
 Jakub Hutter
 Novokřtěnci
 Protestanti
 Reformace
 Mikulov
 Fajáns
 Morava
 Habán
 Křesťanství

2) Doplnění textu – doplňte slovní spojení, letopočty a slova.

Reformace _____ církve probíhala v 16. století. Mezi první reformátory se řadí _____, který vystoupil v říjnu 1517 a vydal 95 tezí, které přibítil na dveře _____. Reformace se šířila do dalších zemí a vznikaly další nekatolické sekty, jako například novokřtění. Této nekatolické sektě se také říkalo _____. V roce 1526 přichází novokřtění do _____. Vůdce mikulovských novokřtěnců byl _____, který byl brzy po příchodu upálen, stejně jako _____ v roce 1415 v Kostnici. Novokřtění byli velmi dobří hospodáři a vykonávali mnoho řemesel (alespoň 3) _____. Nejvýznamnější jsou ale kvůli _____.

3) Přesmyčky

spasitbauman

hertl natrium

rábí hola

4) Spojování výrazů

1. Novokřtění	a) císař
2. Rudolf II.	b) bitva u Moháče
3. František z Ditrichštejna	c) 95 tezí
4. Ludvík Jagellonský	d) hugenoti
5. Kalvinismus v Anglii	e) křtili dospělé osoby
6. Kalvinismus ve Francii	f) kardinál
7. Martin Luther	g) puritáni

5) Přiraď jména z úkolu 4 k obrázkům.

A) -----

B) -----

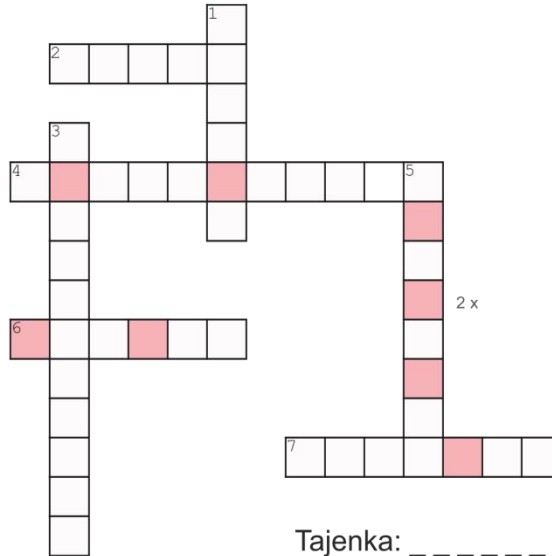
C) -----

6) Vyznačte do mapy, odkud k nám přišly skupiny novokřtěnců a kde se na našem území usídlily.

7) Doplňte slova do křížovky a vyluštěte tajenku.

Tajenka: _____

Novokřtělci se snažili o obnovu původního významu _____, proto neuznávali dětský křest.

Vodorovně

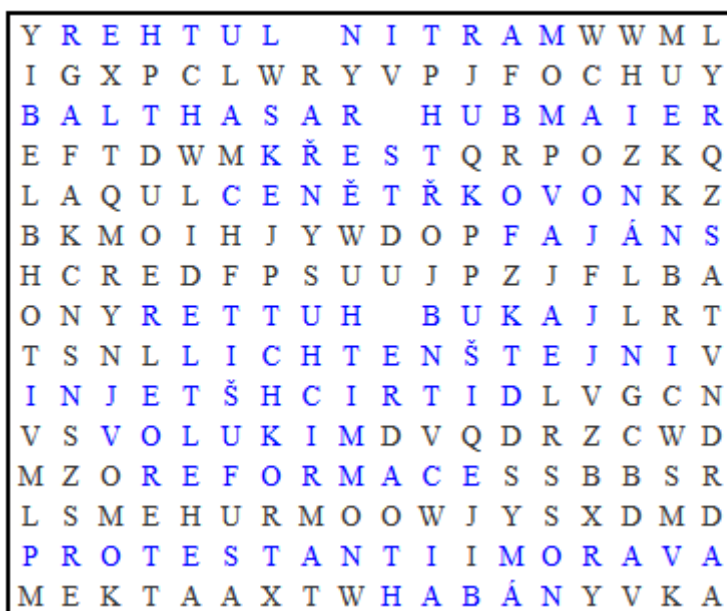
2. Rudolf II. Habsburský převedel císařský dvůr na jedno z českých měst, jak se toto město jmenuje?
4. Jan Kalvín byl vůdcem jednoho z protestantských proudů, jak se tento proud jmenoval?
6. Roku 1526 zemřel v bitvě u Moháče poslední panovník rodu Jagellonců
7. Jak se nazýval jeden z nejznámějších švýcarských reformátorů 16. stol.?

Svisle

1. Jak se nazýval druh habánské keramiky na obrázku?
3. Po vymření rodu Jagellonců přichází na naše území nový rod, jak se tento rod jmenuje?
5. V roce 1529 bylo první obléhání Vídně, které bylo pod vedením jednoho z tureckých vůdců. Jak se tento vůdce jmenoval?

Pracovní list – řešení

1) V osmisměrce jsou schována slova, která jsou spojena s novokřtělci a reformací. Pokuste se nalézt všech 13 pojmů.

Balthasar Hubmaier
 Martin Luther
 Lichtenštejn
 Ditrichštejn
 Jakub Hutter
 Novokřtělci
 Protestanti
 Reformace
 Mikulov
 Fajáns
 Morava
 Habán
 Křesť

2) Doplnování textu – doplňte slovní spojení, letopočty a slova.

Reformace **katolické** církve probíhala v 16. století. Mezi první reformátory se řadí **Martin Luther**, který vystoupil v říjnu 1517 a vydal 95 tezí, které přibil na dveře **kostela**. Reformace se šířila do dalších zemí a vznikaly další nekatolické sekty, jako například novokřtělci. Této nekatolické sektě se také říkalo **habáni**, **anabaptisté**. V roce 1526 přichází novokřtělci do **Mikulova**. Vůdce mikulovských novokřtělců byl **Balthasar Hubmaier**, který byl brzy po příchodu upálen, stejně jako **Jan Hus** v roce 1415 v Kostnici. Novokřtělci byli velmi dobří hospodáři a vykonávali mnoho řemesel (alespoň 3) **lékaři**, **porodní báby**, **kováři**, **hrnčíři**, **kamnáři**, **hodináři**. Nejvýznamnější jsou ale kvůli **keramice**.

3) Přesmyčky

spasit bauman

hertl natrium

rábí hola

anabaptismus

Martin Luther

Bílá hora

4) Spojování výrazů

1. Novokřtění	a) císař
2. Rudolf II.	b) bitva u Moháče
3. František z Ditrichštejna	c) 95 tezí
4. Ludvík Jagellonský	d) hugenoti
5. Kalvinismus v Anglii	e) křtili dospělé osoby
6. Kalvinismus ve Francii	f) kardinál
7. Martin Luther	g) puritáni

5) Přiraď jména z úkolu 4 k obrázkům.

A) Martin Luther

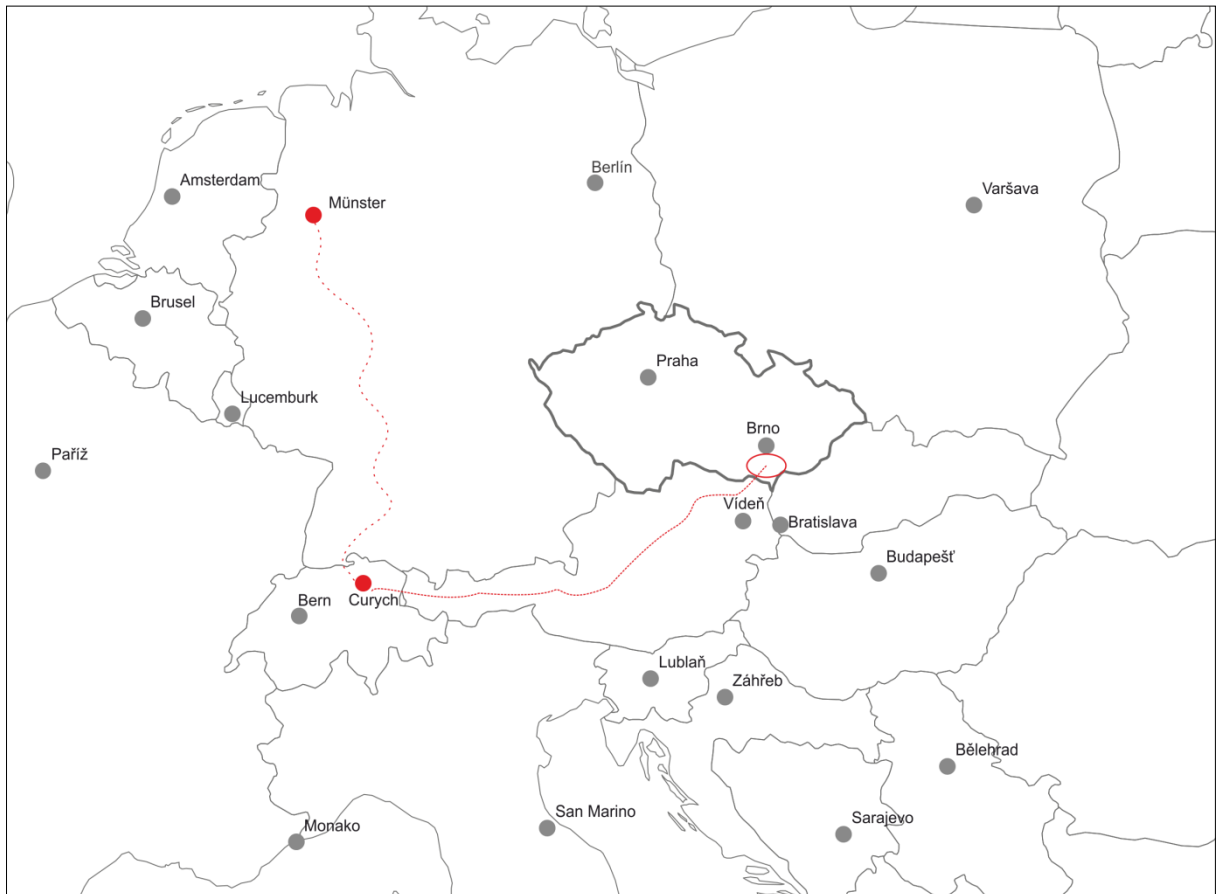

B) Rudolf II.

C) František z Ditrichštejna

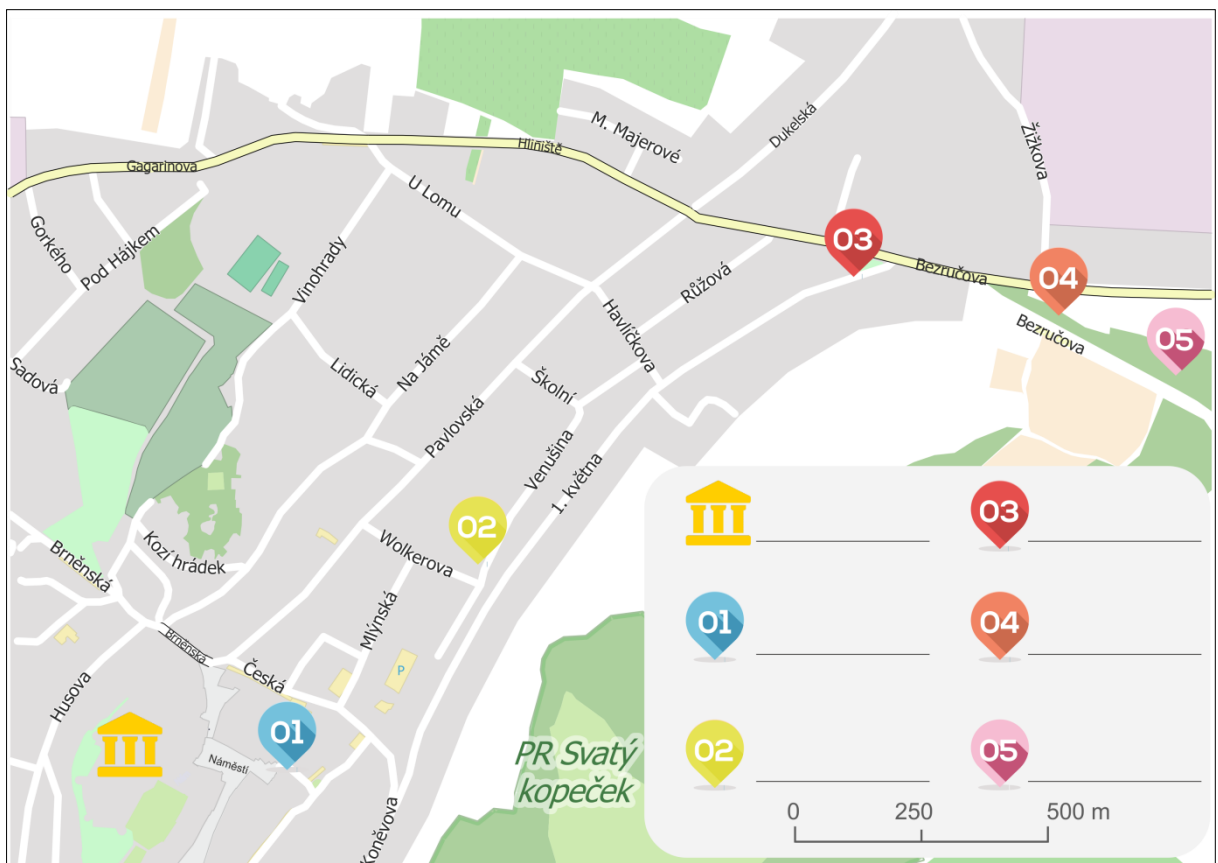
6) Vyznačte do mapy, odkud k nám přišly skupiny novokřtěnců a kde se na našem území usídlily.

Po stopách novokřtěnců

Vyznačte do mapy cestu mezi jednotlivými zastaveními a na linku napište název každého stanoviště.

Na jednotlivých zastaveních zjistěte následující informace:

Vedle které významné budovy začíná novokřtěnecká stezka?

Přibližná datace narození Balthasara Hubmaiera.

Co bylo ve znaku tiskárny v Mikulově?

Jaký hudební nástroj je v erbu Lichtenštejnů?

Pokuste se tento nástroj dokreslit do erbu

V jakém jazyce jsou psány hutteritské rukopisy?

Jaké řemeslo představuje dřevěná socha novokřtěnce na ulici 1. května?

Kdy a proč přišli novokřtění do Mikulova?

Co znamená slovo HABÁN?

Co jsou to „artykule Moravy“?

Napiš jméno lékaře z Mikulova, který byl několikrát povolán na císařský dvůr.

Který rok novokřtění odchází z Moravy?

Jaká zvířata novokřtění chovali?

Přiřaď správně jméno, místo a rok:

Vídeň, Balthasar Hubmaier, Augsburg, 1528, Hans Hut, 1527

Škrtni nehodící se slovo (vždy jen jedna možnost)

Obec, velká rodina, soukromé vlastnictví

Společná výchova, jednostupňové školy, školní sestry/vychovatelky

Pravdomluvnost, spravedlivost, věrnost, oddanost víře, přepychovost

Doplňte časovou osu

Co se vám na exkurzi nejvíce líbilo a nelíbilo?

Po stopách novokřtěnců – řešení

pracovní list – exkurze

Vyznačte do mapy cestu mezi jednotlivými zastaveními a na linku napište název každého stanoviště.

Na jednotlivých zastaveních zjistěte následující informace:

Vedle které významné budovy začíná novokřtěnecká stezka?

DITRICHŠTEJNSKÁ HROBKA

Přibližná datace narození Balthasara Hubmaiera.

1480–1528

Co bylo ve znaku tiskárny v Mikulově?

ŽÁBY

Jaký hudební nástroj je v erbu Lichtenštejnů?

Pokuste se tento nástroj dokreslit do erbu

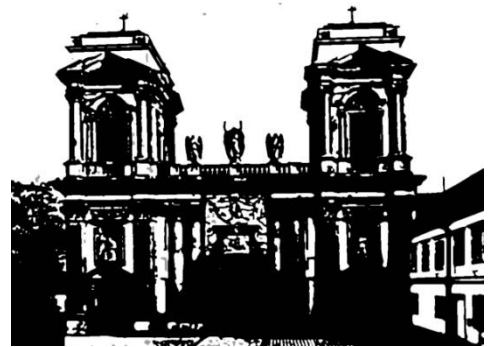
LESNÍ ROH

V jaké jazyce jsou psány hutteritské rukopisy?

RANÁ NOVÁ HORNONĚMČINA

Jaké řemeslo představuje dřevěná socha novokřtěnce na ulici 1. května?

VINAŘSTVÍ

Kdy a proč přišli novokřtění do Mikulova?

PŘIŠLI ROKU 1526 KVŮLI VYPOVĚZENÍ ZE ŠVÝCARSKA

Co znamená slovo HABÁN?

JINÝ NÁZEV PRO NOVOKŘTĚNCE

Co jsou to „artykule Moravy“?

ZÁSADY NOVOKŘTĚNECKÉ VĚROUKY

Napiš jméno lékaře z Mikulova, který byl několikrát povolán na císařský dvůr.

GEORG ZOBEL

Který rok novokřtění odchází z Moravy?

1622

Jaká zvířata novokřtění chovali?

KŮŇ, BÝK, VŮL, KRÁVA, JALOVICE, VČELY, HOLUBY

Přiřaď správně jméno, místo a rok:

Augsburg, Hans Hut, 1527

Vídeň, Balthasar Hubmaier, 1528

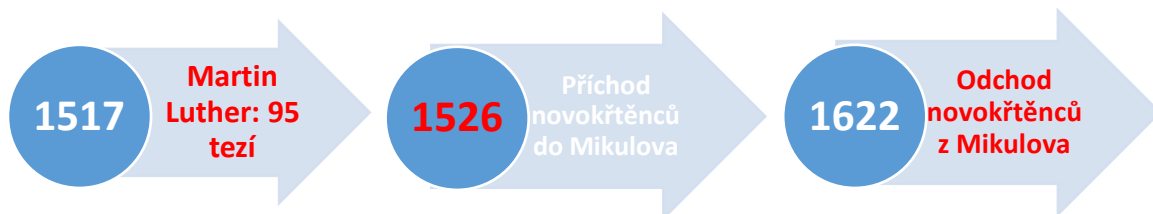
Škrtni nehodící se slovo (vždy jen jedna možnost)

Obec, velká rodina, **soukromé vlastnictví**

Společná výchova, **jednostupňové školy**, školní sestry/vychovatelky

Pravdomluvnost, spravedlivost, věrnost, oddanost víře, **přepychovost**

Doplňte časovou osu

Co se vám na exkurzi nejvíce líbilo a nelíbilo?

